

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

HAZİRAN 1972

SAYI 96

CİLT : 16

350 KURUŞ

TÜRLON

Türk Nylon 6 ipliği

SİFAŞ

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI

A. Ş.

MERKEZİ : Bursa — Sanayi Bölgesi

Telefon : 18500 — 18504

BÜRO : Bursa — Atatürk Caddesi, Ticaret Bankası, İş Han Kat 1
Telefon : 14 489

BÜRO : İstanbul — Unkapanı Atatürk Bulvarı, Manifaturacılar Çarşısı
No. 3501 — 3502 Telefon: 22 35 73 — 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyetli ve dergiyl sorumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın lade edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi	750,— TL.
İç sahife	500,— TL.
Arka kapak içi	750,— TL.
Arka kapak	1000,— TL.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İctimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.

K. ATATÜRK

CİLT : XVI

SAYI : 96

HAZİRAN 1972

Fiatı : 3.5 T. L.

Yıllık : 42-6 Aylık : 21 TL.

YAZI HEYETİ

İSTANBUL

MUAMMER BAŞOĞLU
NİHAT BATUR
İLKER BİRDAL
NATİK BUDA
FARUK ÇEHRELİ
MEHMET EMANET
ZEKİ ERGİNSU
ŞEMSEDDİN GÜLER
Prof. Dr. MÜKERREM HİÇ
EROL OKUYAN
ORHAN SOFUOĞLU
REŞAT UMUR
RIDVAN YÜKSELEN
ANKARA
ORHAN BULDAÇ
OKTAY EMED
NACİ SARIEYYÜBOĞLU

Sahibi : Cemiyet Adına NİHAT BATUR

Yazı İşleri Müdürü : FARUK ÇEHRELİ

İdare Müdürü : İLKER BİRDAL

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63

P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi ***
3. Türkiye'de Tahıl Ekonomisi Dr. Nazif KUYUCUKLU
17. Turizm İstatistikleri Ali TTPALOĞLU
20. Türkiye'de Milli Gelir Hesapları
ve bunun Ekonomimize faydaları
üzerine etüd Salim SAYAR
24. Ayın İktisadî, Malî Hukukî
ve Sosyal Mevzuatı Mehmet EMANET

Derginin Sesi !.

Sevgili Okuyucularımız,

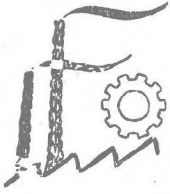
Demokrasinin ilkelerinin benimsenmesini müteakip ülkemizin ekonomik bünyesinde köklü bir değişimin başladığı ve bugüne kadar hızlı bir seyir takip ettiğini kabul etmemek elde değil!.. O tarihlere kadar dünya ülkeleri arasındaki yer zırai bir ekonomiye bağlı olarak görünen Türkiye'miz sanai'e yönelmiş bulunmaktadır. İktisaden geri kalmışlıktan kurtulmanın tek çıkar yolunun bu olduğunu kabul eden devlet yöneticileri, iş adamlarımızda bu sahada yatırıma teşvik etmişlerdir. Bu gün bu çalışmaların meyvalarını hep birlikte toplamaya başlamış bulunduğumuz gibi, yeni yeni yatırımlara da giriyoruz. Ancak, bütün bu kalkınma çabaları sanai kuruluşların istikbalde de aynı verim ve rantabiliteyi muhafaza etmesine bağlı. Bidayette montaj olarak kurulan fabrikalar, yavaş yavaş yüzde itibarıyla çoğunluk yerli yapıma dönüşmüş bulunmakla beraber, ham madde yönünden dışarıya bağlı bulunmaktadır. Türlü nedenlerle her zaman tıkanma ihtimali çok olan ithalatta dayanan bu yatırımların istikbal için tam garanti vermeye cesaret edilemez. Kaldı ki ülkenin dayandığı esas ziraat ve hayvancılık konusunun ihmali yakın tarihe kadar buğdayımızı dahi ithal etmek konusyla bizi karşı karşıya bırakmıştı. Bugün ise aynı problem et sorunu olarak bizi ithalata zorluyor. Biz iktisatçılar olarak zaman zaman zuhur edecek normal krizleri mühimsemiyoruz. Yanlış bir plânlama ve politika neticesi, vatandaşlarımızın en mübrem ihtiyaç maddelerinin spekülasyon konusu yapılmasını doğru bulmuyoruz. Rasyonel bir tarım reformu ve izlenecek bilinçli bir hayvancılığın kısa sürede istih-sali normale sokabilecektir.

Fakat, mesele bu iki konuda alınacak tedbirlerle kısmi rahatlığı temin etmekle bitmiyor. Meselâ, hâlâ üzerinde ciddiyetle durulmayan çok mühim bir konumuz var!.. Halen yarım milyonu mütecaviz bir işçi grubu olarak dış ülkelerde çalışan ve gelir rezervlerimizi arttıran şahısları, çok mühim bir problem olarak her geçen gün biraz daha önem kazanıyor. Bu işçilerimiz daha ziyade gizli işsiz diye sınıflandırdığımız şahıslardır. Gittikleri ülkelerde çalışmayı normal karşılayıp fazla para kazanan ve o nispette harcamaya alışan bu insanlar, o ülke işçisiyle nazaran daha az ücret aldıkları gibi daha ağır ve adi işlerde çalışmaktalar. Buna rağmen o ülkenin ayağına gitmiş bir hazır pazar durumunda bulunuyor ve o ülkenin milli gelirini artırıyorlar. Bu insanların o ülkede doğacak bir iktisadi kriz veya aramızda çıkacak siyasi bir konu nedeniyle yurdumuza ani dönüşlerini bir an düşünelim!...

Acaba, bu konuda ne gibi bir tedbirimiz var; «böyle bir günde ne gibi problemler yaratırlar!...

Sevgili Okuyucular, henüz geç kalındığını sanmıyor zararın neresinden dönülse kârdır diyoruz. Bu günlerde, çoğaldığı üzerinde münakaşalar yapılan işçilerimizin gönderdikleri dövizleri, ileride çıkması muhtemel iktisadi ve siyasi problemlerin tesirlerini hafifletici rol oynayacak sahalara yatırmayı tavsiye ediyoruz.

Sevgi ve Saygılarımızla,
İKTİSAT DERGİSİ

Türkiye'de Tahıl Ekonomisi

Dr. NAZİF KUYUCUKLU

Yurdumuzda tahıllar, önceleri olduğu gibi, günümüzde de önemli bir yer tutmaktadır. Yıllara göre değişmekle birlikte, 1950'den bu yana toplam tahıl üretiminde kayda değer artışlar olmaktadır. Ancak, bunların kompozisyonundaki gelişme, özellikle halkın direkt beslenme aracını teşkil eden buğday üretimi, gerek nüfus artışı, gerek diğer türlerden buğdaya kayılması nedenleriyle 1960-1970 döneminde toplam tüketimi karşılamakta yeterli olamamıştır. Bu durum karşısında da, ileride görüleceği üzere, açığın ithalâtla kapatılması yoluna gidilmiş ve sözü edilen dönemde

yurdumuz net buğday ithalâtçısı olmuştur. Önemli çalışmalara rağmen konu bugün de aktüelliğini sürdürmektedir. Bu bakımdan biz de, özellikle buğday üzerinde durmaya çalışacağız. Konuyu, Tahıl ekonomisinin ulusal ekonomimizdeki yeri ve önemi tüketim ve üretimde gelişme olmak üzere iki yönden ele almak istiyoruz.

I — Tahılların Ekonomimizdeki Yeri ve Önemi,

Tahıllar, ekonomimizde çeşitli yönlerden önemli yerler tutmaktadır :

1 — Bilindiği gibi, Milli Geli-

rimizde Tarım Sektörünün payı 1969 yılına göre % 32.8'dir (1). Mutlak rakamlardaki yükselişe rağmen Tarım Sektörünün bu payı bugün biraz daha düşük olabilir. Ancak, bir - iki puanlık bir düşme olsa bile Tarım Kesimi, Milli Gelirde önemli bir yer tutmaya devam ediyor.

Tarımsal üretimimizin % 30'unu ise, tahıllar teşkil etmektedir (2). Bu duruma göre, tarımın Milli Gelirdeki payı ne ise, tahılların da Tarımdaki payı hemen hemen o oluyor.

2 — Tarımda, işlenen toprakların toplamı 1969 yılında 24.7 Milyon Hektardır (3). Bu miktar günümüzde de takriben aynıdır. Bu toplam miktarın, nadasa bırakılanları da dahil ettiğimizde 22,3 Milyon Hektarı yani ortalama % 90.1

i tahıl üretimine ayrılmıştır. Nadası da tahıl toprakları arasında mütalâa etmek gerekir, çünkü nadas tahıl, özellikle buğday üretiminde uygulanmaktadır.

Nadasa ayrılan toprakları, ekilen topraklar dışında bıraktığımız takdirde de aynı yılda toplam alanlar 15.9 Milyon Hektardır. Bunun 13.5 Milyon Hektarı tahıllara tahsis edilmiş olduğuna göre, ekilen toprakların % 84.7'si tahıllara ayrılmıştır. Tahıl ekilen topraklar içinde buğdayın payı ise % 64'tür.

Ayrıca, bilindiği gibi, yurdumuz 9 tarımsal bölgeye ayrılmıştır. Bunlardan yedisinde tahıllara ayrılan toprakların oranı % 75'in üstündedir. Diğer iki bölgede de (Akdeniz ve Ege bölgeleri) bu oran % 58-59'dur (4).

3 — Faal nüfusumuzun % 71'i tarım sektöründe toplanmıştır (5). Diğer sektörler, özellikle Sanayi geliştikçe bu oranın düşmesi olağandır. Ancak, halen tarım sektöründe, bu çok yüksek bir orandır. Fakat bunun ne kadarının tahıl üretiminde bulunduğunu saptamak pek mümkün değildir. Evvelâ, bu konuda veriler yoktur. Ayrıca, tarımsal üretim bir kombine üretim olduğu için de, bunu tesbit etmek çok zordur. Belki tahıl üretiminin monokültür olarak yapıldığı yarı kurak bölgelerde bunu tesbit etmek müm-

- (1) Türkiye Milli Geliri, D. İ. E. Ankara, 1970, sh. 17
- (2) D. G. Mathiaren, Survey of the Agricultural Sector of the Turkish Economy 1962-1972, Office of Econ. Plan. USAİD, Ankara, 1967 sh. 35
- (3) Tarım İstatistikleri Özeti, D. İ. E. Ankara - 1969 sh. 8
- (4) Tarımsal Yapı ve Üretim, D. İ. E. Ankara - 1968, sh. 14
- (5) Türkiye İstatistik Yıllığı, D. İ. E. Ankara, 1968, sh. 47

kün olabilir, fakat o da bütünü kapsamaktan uzak kalır.

Bununla birlikte, yukarda değinilen verilerden (alan ve değer bakımından) tarımda faal nüfusun büyük bir kısmının, tahıl üretiminde bulunduğu sonucunu çıkarmak mümkündür.

4 — Tahılların, özellikle buğdayın önemi, nüfusumuzun başlıca besin maddesini teşkil etmesi bakımındandır. Bilindiği gibi, ekonomik gelişme ile direkt tahıl tüketimi ters orantılı olarak gelişmektedir. Adam başına milli gelir yükseldikçe, direkt tahıl tüketimi azalma eğilimi göstermekte ve bitkisel kaynaklı besin maddeleri, yerlerini hayvansal olanlara terketmektedir. Yurdumuzda ise, Batı ülkelerine oranla adam başına milli gelir seviyesinin düşüklüğü ve halkın buğday tüketimine alışkanlığı, beslenmede direkt tahıl, özellikle buğday tüketiminin önemini arttırmaktadır.

II — Tüketim Projeksiyonu ve Üretimde Gelişme

Tahılların ekonomimizde, özellikle halkın direkt beslenmesi bakımından çok önemli bir yer tuttuğuna değindikten sonra, konuya biraz daha yaklaşıp ve daha çok buğday üzerinde durmak suretiyle, tüketim ve üretim durumunu, gelişmenin hangi yönde olduğunu araştırmaya geçebiliriz.

1 — Tüketim ve Projeksiyon

Toplam tüketim miktarını saptayabilmek için, adam başına tüketim miktarını bilmemiz gerekmektedir. Bunun tesbit edilebilmesi için ise, çeşitli bölge ve yersel özellikleri de dikkate alarak bazı araştırmalara ihtiyaç vardır. Çünkü, çeşitli bölgelerimizde, gerek alışkanlık, gerek adam başına milli gelir düzeyine göre değişik tür ve miktarlarda tahıl tüketilmektedir. Bu durumu, ancak, değinilen tipteki araştırmalar ortaya çıkarabilecektir.

Bununla birlikte, bu yapılmış olsa bile, adam başına her gelir artışı, yeni bir talep ve tüketim biçimi yaratacağına göre, saptanan adam başına tüketim çeşitleri ve miktarları da, Milli Gelir artışlarına ve bunun adam başına fiilen bölünüşüne göre değişecektir. Mafih, toplam Milli Gelir artışı ve bölüşümünde hızlı değişimler olamadığına nazaran, yüksek gelir gurubunu bir yana bırakırsak, saptanacak adam başına tahıl tüketiminde, dolayısıyla toplam tüketimde önemli değişimler de olmayacaktır.

Bu anlamda, yurdumuzda adam başına tahıl tüketimi hakkında veri bulmak maalesef mümkün değildir. Fakat, adam başına bazı tahminler yapılmaktan da geri kalınmamıştır.

Şimdi toplam tahıllar ve buğdayda olmak üzere bunlara değinelim.

a — Buğday dışında, adam başına toplam tahıl tüketimi Plân-lama Teşkilâtınca, Birinci B.Y.K.P. hazırlık çalışmalarında, gittikçe azalacağı öngörülmüştür. Nitekim, 1960 yılı için adam başına 76 kg. tahmin edilen tüketim 1964'te 57, 1967'de 38 kg'a, 1975'te de 29'a düşeceği düşünülmüştür (6). Ancak, sadece pirinç tüketimini ele aldığımızda, adam başına tüketimin yükseleceğini düşünmek gerekir.

Bununla birlikte, bilâhare Birinci ve İkinci B.Y.K.P. da bu miktarlar değiştirilmiştir. Plân kaynaklarına göre buğday hariç, diğer tahıllar ve pirinçte adam başına tüketim ve bundan hareketle toplam tüketim tahmini şöyledir (7) :

Tablo : 1						
	1964-65		1967		1972	
	Ad.b.	Top.	Ad.b.	Top.	Ad.b.	Top.
Tahıl	38 kg	1.183.738	35.7	1.168.247	28	1.036.448
Pirinç	4 kg	124.600	4.3	139.713	5	185.080
Toplam	42.0	1.308.338	40.0	1.307.960	33.0	1.221.528

(Adam başına kg., Toplamda da Ton olarak)

Kaynak : Kalkınma Plânı, İkinci Beş Yıl (1968-1972) T. C. Başbakanlık D. P. T. Ankara - 1967 sh. 315

Görüldüğü gibi, Beş Yıllık Plânlara göre de pirinç hariç olmak üzere, diğer tahıl gurubu adam başına tüketimde bir azalma

öngörülmektedir. Bu gerileme, her halde tüketimin buğdaya kaymasından ve diğer besin maddelerine geçilmesinden dolayı olacaktır. Şuna da değinmek gerekirken, adam başına tüketimde önemli azalma öngörülmekle birlikte, toplam tüketimdeki azalış, nüfus artışından dolayı pek cüz'i olabilmektedir.

b — Adam başına buğday tüketimi hakkında da anketlere dayalı bilgiler mevcut değildir. Ancak, burada da bazı tahminler yapılmıştır. Bunları şu biçimde sıralamak mümkündür :

aa — 1939 - 1959 dönemini kapsayan adam başına buğday tüketimi ki, her yıl değişiklik göstermiş olmakla birlikte, savaş yıllarından olan 1945'te en düşük 91 kg. tüketimle, 1959'da en yüksek olan

195 kg. arasında değişmiştir (8). 1950 - 1959 döneminde adam başına tüketim F.A.O. kaynaklarına göre ise daha düşüktür (9).

Birinci kaynağa dayanarak, nüfusun da tablodaki gibi geliştiğini düşünürsek, yıllık toplam tüketimin aşağıdaki gibi seyretmiş olması gerekmektedir :

olması, durumun, ithalât-ihracat farklarını tashihi ettikten sonra mevcut toplamdan adam başına tüketimin bulunduğu kanısını doğrulamaktadır.

Tablo : 2

Yılı	Ad. b. yıllık tük. (kg).	Top. Nüfus (000)	Top. Tüketim (000 Ton)
1939	172	17.627	3.032
1940	169	17.821	3.012
1941	165	18.015	2.972
1942	165	18.209	2.903
1943	152	18.401	2.797
1944	131	18.595	2.436
1945	91	18.790	1.710
1946	120	19.222	2.307
1947	120	19.654	2.358
1948	152	20.086	3.053
1949	140	20.518	2.873
1950	141	20.950	2.954
1951	184	21.573	3.969
1952	185	22.196	4.106
1953	187	22.819	4.267
1954	161	23.441	3.774
1955	192	24.064	4.820
1956	192	24.802	4.762
1957	193	25.540	4.929
1958	193	26.278	5.072
1959	195	27.016	5.268

Kaynak : İstatistik Bülteni, No : 75, Mayıs 1960, Ankara.

Nüfus : 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı, Neş. No : 359

23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı Yay. No : 444

Adam başına tüketimin yıldan yıla büyük farklar göstermesi ve en düşükle en yüksek tüketim yılları arasında % 100'den fazla fark

1950'den sonra percapita tüketim giderek yükselmiştir ki, bu da üretimdeki gelişmeye uygundur. İlk bakışta, adam başına milli

gelir artışıyla, buğday tüketimi artışıyla, buğday tüketimi artışı arasındaki paralellik, yukarıda değindiğimiz «adam başına milli gelir yükselişiyle, tahıl tüketimi ters orantılıdır» düşüncesiyle gelişmektedir. Bilindiği gibi, yurdumuzda 1950'de percapita milli gelir cari fiyatlarla 428 TL iken, 1959'da 1.545 TL olmuştur 10).

Bu durum, daha önceki yıllarda adam başına bir düşük tüketim varlığından ileri gelmektedir. Ayrıca, adam başına milli gelir artışı cari fiyatlarla hernekadar önemli bir artış gösteriyorsa da, sabit fiyatlarla bu 1959'da sadece 604 TL dir (11). Bu bakımdan değindiğimiz çelişki, «zahiri» olup percapita tüketim artışı çok olağandır, ters orantılılık ancak, tahıl tüketiminde tam bir doygunluğa varıldıktan sonra bunun yerine diğer besin maddelerinin, örneğin hayvansal besin maddelerinin geçmesiyle başlar.

bb — Devlet Plânlama Teşkilâtı da, B.Y.K.P. önçalışmalarında adam başına yıllık tüketimi, 1950-60 döneminde her yıl değişik olmak üzere tesbit etmiştir. Bu da, adam başına en düşük 204 kg ile en yüksek 274 kg arasında değişmektedir. D.P.T. bu döneme dayanarak daha sonraki yıllarda adam başına tüketimin 200 kg olacağını kabul et-

mişse de, bilâhare Birinci ve İkinci B.Y.K.P. dönemleri için bundan vazgeçmiştir. D.P.T. nin bu kaynağına göre, 1950-60 dönemi adam başına ve toplam tüketim rakamları şöyledir :

Tablo: 3

Yıl	Ad. b. yıl. tük.	Top. Tük. (000 Ton)
1951	204	4.424
1952	204	4.525
1953	230	5.246
1954	104	2.433
1955	220	5.299
1956	193	4.801
1957	274	6.979
1958	259	6.794
1959	211	5.709
1960	241	6.701

Kaynak: 1963-67 Plân Hazırlık Çalışmaları, Sektör Programları, Tarım Sektörü, Hububat (1. ci Müsv.) 1962 sh. 11.

Hemen belirtelim ki, bu kaynağına göre adam başına tüketim tesbiti de, ilke olarak, ithalât-ihracat farkları düzeltildikten sonra, üretim miktarının nüfusa oranıyla yapılmış olsa gerektir. Fakat, D.P.T. nin percapita tüketim miktarları birinciye oranla yüksektir.

cc — D.P.T. nin önçalışmalarında, adam başına tüketimi 200 kg. olarak tesbit ettiğini, fakat sonradan bundan vazgeçtiğine değinmiştik. D.P.T., Birinci ve İkinci B.Y.K.P. ları dönemince geçerli olmak üzere, adam başına yıllık tüketim

miktarını 186 kg olarak tesbit etmiştir (12). Ancak, Plânlamanın vazgeçtiği, 200 kg. ortalamasında duranlar da vardır (13). Adam başına tüketimin yukardakilerin üstünde, 204 kg., (14), ve 250 kg. (15) olduğunu düşünen yazarlar da mevcuttur.

Burada bir noktaya temas edelim. Bazı vesilelerle belirttiğimiz, adam başına milli gelirin yükselmesiyle meydana gelen tahıl tüketimi gerilemesini, ekonomik yönden ileri ülkelerde görmek mümkün olduğu gibi, gelişmesini yeni yapan ülkemizde, yüksek gelir gurubunda da gözlemek mümkündür. Nitekim, D.P.T. da, adam başına tüketimin köylerde 270 kg.a kadar çıktığını, şehirlerde ise 140 kg.a kadar düşüğünü belirtmekte-

dir (16). Ancak, ortalama olarak yukarda belirtilen rakkamı kabul etmiştir. Şehirlerde de çeşitli gelir gurupları bulunduğu göre, bunların tüketim miktarlarının da değişiklik göstermesi olağandır. Bununla birlikte, yüksek gelir gurubunun bu etkisi, toplam nüfus ve tüketimde pek önemli olmasa gerektir.

Yukarda, adam başına üç tüketim ihtimaline göre, toplam tüketim seyrinin, aşağıdaki gibi gelişmesi gerekmektedir:

Tablodaki rakamlar, çeşitli adam başına tüketim ihtimallerine göre toplam tüketimi ifade etmektedir. Ancak, yıllık buğday ihtiyacı, bundan ibaret değildir, yani toplam talep bunun üstündedir. Bir kere, Hektar başına 180-200 kg. o-

Tablo: 4

Yıl	Top. Nfs. (000)	Ad. b. 186 kg.	Ad. b. 200 kg.	Ad. b. 250 kg.
1960	27.754	5.162.000 Ton	5.551.00 Ton	6.939.000 Ton
1961	28.231	5.251	5.646	7.058
1962	28.933	5.380	5.787	7.233
1963	29.655	5.516	5.931	7.414
1964	30.334	5.642	6.067	7.584
1965	31.151	5.794	6.230	7.788
1966	31.928	5.939	6.386	7.982
1967	32.724	6.087	6.545	8.181
1968	33.539	6.238	6.708	8.385
1969	34.375	6.394	6.875	8.594
1970	35.232	6.553	7.046	8.808
1971	36.113	6.717	7.223	9.028
1972	37.016	6.885	7.403	9.254

Nüfus için kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı, D.İ.E. Ankara - 1968, sh. 29.

larak kabul edilen tohumluğu (17) buraya katmak gerekir. Ayrıca, köylünün ayırdığı rezervi de buraya ilâve etmek icab eder. İlgililere göre (18), köylü geçen yıllarda bir ara bu eğiliminden vazgeçmiş ise de, sonraları, arzu ettiği buğdayı piyasada bulamama, veya istediği şartlarda bulamama karşısında eski âdetine tekrar dönmüştür. Bu miktar da takribi olarak iki milyon tondur. Bu durum karşısında, stok miktarını iki milyon ton, tohumluğu da Hektar başına 180 kg. olarak kabul ettiğimiz takdirde, çeşitli tüketim ihtimallerine göre, 1969 - 1972 arası toplam talebin şu şekilde seyretmesi gerekmektedir:

Tablo: 5

Yıl	Toplam Buğday Talebi		
	Ad. b. 186 kg.	Ad. b. 2000 kg.	Ad. b. 250 kg.
1969	9.944.000 Ton	10.405.00 Ton	12.144.000 Ton
1970	10.103.....	10.596.....	12.358.....
1971	10.267.....	10.773.....	12.578.....
1972	10.435.....	10.993.....	12.854.....

Toplam taleple üretim karşılaştırmasını yapabilmek için, şimdide üretimdeki gelişmeyi görelim.

2 — Üretimde Gelişme,

a — Toplam tahıl üretimini ele alırsak, ve savaş öncesi bir yıl olması bakımından 1939'u yüz olarak kabul edersek üretimdeki 8.161.446 Tondur- 1940'ta 101.3, 1945'te % 49, 1950'de % 95, 1955'te % 152,

1960'ta % 186, 1965'te % 179, 1969'da da % 209 olmuştur. Yani savaş yıllarında tahıl üretimi düşmüş, ancak 1948'de 1939 üretimini aşmış fakat, müteakip iki yılda yine bir düşme görüldükten sonra, üretim artmaya başlamıştır. 1971'de ise, 1969'daki % 209'un epeyi üstüne çıkıldığı şüphesizdir.

b — Ancak, başta da belirttiğimiz gibi biz, halkın direkt besin maddesini teşkil etmesi ve talep projeksiyonu ile karşılaştırmayı yapabilmek bakımından, buğday üretimi üzerinde durmak istiyoruz.

Önce şunu belirtelim ki, yurdumuz toplam tüketimini karşıla-

yabilmesi için 1930'a kadar devamlı olarak buğday ithal etmiştir (19). Burada özellikle Gümrük bağımsızlığımızı ancak 1929'da elde edebilmiş olmamızın belirleyici bir rolü olmuştur. Bu tarihe kadar rekabet üstünlüğüne dayanarak dışardan gelen buğday, piyasa ekonomisinin yürürlükte olduğu şehirlere kolayca girmiş, iç üretimimiz ise ancak üretildiği a-

lanlarda tüketilerek bunun dışına çıkamamıştır. Gümrük Kanununun kabulünden sonra, 1930-1940 döneminde, üretimde gelişmeler olmuş, iç tüketimi karşıladıktan başka az miktarlarda olmak üzere, ihracat da yapılmıştır. 1940-1950 döneminde savaşın bitiş yıllarını izleyen iki yılda da durum böyledir.

Bundan sonra, tüketim projesiyonu tablosuna uygun yıllarda buğday üretimi ve ithalât-ihracat durumu şöyle gelişmiştir:

sındaki haberlere göre, cüz'i miktarlarda olmak üzere, İran'a ihracat yapılmaktadır.

Tablodan anlaşıldığına göre, 1971 yılı hariç, 1969 yılı üretimi, diğer yıllara oranla en yüksek olan bir yıldır. Tabloda görülmemekle birlikte 1967 yılı da öyledir. Ancak, bu yıllarda da, bazan cüz'i ihracat miktarlarına karşılık, önemli miktarlarda ithalât yapılmıştır. 1967 ithalât miktarı 14.157 Tondur ve kg. 125 krş. tan olduğuna göre, bunu

Tablo: 6

Yıl	Üretim (Ton)	İthalât (Ton)	İhracat (Ton)	Toplam (Ton)
1950	3.872.000	190.688	—	4.062.688
1955	6.900.000	222.572	158.881	6.963.691
1960	8.450.000	98.871	—	8.548.871
1965	8.500.000	348.459	—	8.848.459
1969	10.500.000	387.469	63	10.887.406
1970	10.105.000	1.127.000	20	11.212.000

Kaynak: — Tarım İstatistikleri Özeti, 1969, Yay. 615, sh. 9.

— İstatistik Yıllığı, 1959, sh. 211. İthalât İstatistikleri, T.C. Tarım Bakanlığı, Pl. ve

— Tarım Ürünleri, İhracat ve İthalât

Ekon. Araşt. Dairesi Yay. 47, sh. 4-5.

1971 yılı buğday üretimi de, bilindiği gibi geçmiş rekor yıllarının da üstüne çıkarak 13 Milyon Ton'a erişmiştir (20). Sözü edilen yıla ait ithalât ve ihracat rakamları henüz elimizde bulunmadığı için bunun ne kadarının tüketime ayrıldığını saptayabilmek olanaklar dışındadır. Şukadarına hemen değinelimki, bu üretim miktarı toplam tüketimin üstünde olduğundan, ba-

tohumluk (Meksika buğdayı) olarak kabul etmek gerekir. 1969 yılı ithalâtını da 387.5 bin ton olması ve kg. fiyatının da 0.65 krş. olmasına rağmen yine tohumluk olarak düşünülebiliriz. Ancak, en azından, yapılan bu ithalât miktarları seviyesinde ihracat yapılamadığına göre, bu miktarlar kadar buğday tüketime ayrılmış olmaktadır. Binaenaleyh, üretimimizin en

yüksek düzeyde seyrettiği yıllarda bile, ithalât yapılmış olması, toplam buğday talebimizin yüksek bir seviyede olduğunu göstermektedir.

1969 yılında, ithalât - ihracat farkı düzeltildikten sonra toplam talep için 10.8 milyon ton buğday mevcut olmaktadır. Aynı yıla ait ekim alanına göre (Ha. başına 180 kr.) 1.55 milyon ton tohumluk ve köylünün varsayılan iki milyon ton stoku düşüldüğü takdirde, toplam tüketime 7.3 milyon ton kalmaktadır. Aynı yıla göre bu toplam, adam başına 213 kg. tüketimi ifade etmektedir. Zayıt ve yem farkı da dikkate alınırsa, perkapitanın biraz daha düşmesi olağandır.

1970 yılında ise, ithalât çok daha yüksek olup ekim ve stok için gerekli miktar düşüldükten sonra, perkapita tüketim 217 kg. olmakla daha yüksektir. Burada da, zayıt ve yem miktarı dikkate alınmamıştır. Mamafih, oldukça toleranslı olarak düşünülen yıllık stok miktarına ilâve olarak ayrıca % 5

lik bir zayıt payı ayrılrsa bile, yıllık perkapita tüketim yine 200 kg. civarında bulunmaktadır. Bu ise, Plânlama Teşkilâtınca ikinci plân dönemi için saptananın oldukça üstündedir.

Burada bir noktaya değinmek gerekir. Nufusun başlıca besin maddesi olan buğdayın iç talebi karşılayamaması ve bunun sonucu ithal etme ve kıt kaynaklardan, az da olsa belirli miktarın buraya tahsisi durumunda kalınması, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı döneminde bir «Buğday Programı» ortaya çıkarmış ve bununla dışardan yeni buğday türleri getirilerek verimin arttırılması ve en kısa dönemde ithalâtın durdurulması amaçlanmıştır.

Aslında, Meksika buğday türlerinin yurdumuz da tecrübesi 1959'lara kadar uzanmakla birlikte, buna yoğunluk ve kapsam kazandırılması, üretim artışının nufus artışına ayak uyduramaması karşısında, Tarım Bakanlığının buğ-

Tablo: 7

Buğday Programı ve II. B.Y.Y. Hedefleri (Bin Ton)

	1968	1969	1970	1971	1972
Tarihsel Trend	9020	9.200	9.380	9.570	9.760
Buğday Progr. art.	560	1.120	2.240	4.480	4.480
	9.580	10320	11.620	14.050	14.240

Kaynak: David G. Mathiasen (Staff Paper)

Survey of the Agricultural Sector of the Turkish Economy, 1962-1972, USAİD - Ankara - 1967, sh. 37 Tbl. III-I.

day üretimini arttırmak için USAİD ye başvurarak tavsiye istemesi ve burada bir gurup çalışması sonucu hazırlanan ve «Elkinton Raporu» olarak bilinen rapordan sonra olmuştur (21). Bu çalışmalar sonucu, genel plân içinde yıllara göre saptanan hedefler şöyledir:

Bununla birlikte, gerek plân, gerek buğday programı ile öngörülen toplam üretim hedefine 1969 yılı hariç, erişilememiştir. 1971 üretimi de, şimdiye kadar kaydedilenlerin üstünde olmasına rağmen, toplam hedefin altında kalmıştır. 1969'ad ise, hedefin aşılmış olmasında buğday programının etkisi bulunmakla birlikte, bunun oranını kesin olarak saptamak güçtür.

Bir yandan Meksika buğday türleri tecrübesi devam ederken diğer yandan başka buğday türleri ithal edilmiştir. 1971 yılı üretiminde önemli bir yer tutan «Bezostaya» Sovyet türü ve bu yıl Akdeniz ve Ege'nin bazı yerlerinde denene-

ceği söylenen İtalyan türleri bunlara örnektir.

c — Diğer tahıl gurubunda (buğday hariç) belirli yıllarda üretim gelişmesi şöyle olmuştur:

Görüldüğü gibi, Arpa ve Mısır üretiminde buğdaya nazaran daha kararlı bir gelişme vardır. Bu durum, bu bitkilerin tarımının, nisbeten daha tutarlı şartlarda yapıldığını ortaya koymaktadır.

3 — Tüketim Üretim Dengesi

Yukarda, yurdumuzun 1930'a kadar tüketimini karşılayamadığı için buğday ithal ettiğine, 1930-1940 döneminde ise, kendi tüketimini karşıladıktan başka, az miktarlarda olmak üzere ihracatta bulunduğuna değinmiştik. 1947-48 yıllarında da belirli miktarlarda ihracat yapılmıştı. Ancak, üretimin ve ihracatın yüksek miktarlara ulaştığı yıllar 1950'den sonra olmuştur. Gerçekten, üretim 1952'de 6.5, 1953'te de o zamana kadar hiç erişilmemiş olan 8 milyon ton olmuş

Tablo: 8

Yıl	Topl. Üretim	Arpa	Mısır	Pirinç
1965	6.170.000 Ton	3.300.000	945.000	130.000
1966	6.811.000	3.800.000	1.000.000	150.000
1967	6.869.000	3.800.000	1.050.000	140.000
1968	6.361.700	3.560.000	1.000.000	123.000
1969	6.600.800	3.740.000	1.000.000	126.800
1970	5.882.560	3.250.000	1.040.000	160.000

Kaynak: Tarım İstatistikleri Özeti D.İ.E. 1970, sh. 9.

ve ihracat da keza 600 ve 953 bin ton olmuştur (22). 1960'a kadar üretimin 8 milyon tonun üstünde olduğu yıllar 1957, 1958 ve 1960 yıllarıdır. Ancak, ihracat hiçbir zama 1954 seviyesine erişemedikten başka, bunun çok altında bile kararlılığını koruyamamıştır. 1954'ten sonra ihracatın en yüksek olduğu 1959 yılı miktarı 361.6 bin ton olmuştur.

1950-1960 döneminde ihracat yapılan yılların sayısı sekiz, ithalât yapılan yılların sayısı ise, yedidir. Bu dönem ihracat toplamı 2.749.574 ton, ithalât ise, 1.193.058 ton olup aradaki fark 1.556.516 tondurki (23), Türkiye bu dönemde net buğday ihracatçısı olmuştur. İhracat lehine farkın daha büyük olamamasının nedeni, bu dönemde nüfus artış oranındaki yükseklik yanında, diğer tahıl türleri tüketiminden buğdaya kayılmış olması olsa gerektir. Bu durumu, daha sonraki on yıllık gelişmede daha açık olarak görmek mümkündür.

1961-1970 döneminde, üretim sadece 1961 yılında 8 milyon tonun altında (7 milyon ton) kalmıştır. 1963, 1967, 1969 ve 1970 yıllarında ise üretim 10 milyon ton veya bunun üstünde olmuştur. Bu on yıllık dönemde çok cüz'i miktarlarla 4 yıl ihracat, kabarık rakamlarla da on yıl, yani bütün dönem

boyunca ithalât yapılmıştır. Dönemin ihracat toplamı 2.864 ton, ithalât toplamı ise, 3.526.503 tondur (24). İthalât lehine aradaki fark ise 3.523.639 tondurki, yurdumuz bu dönemde, başta da belirtildiği gibi, tamamiyle net ithalâtçı olmuştur. 1950/70 dönemi bir bütün olarak ele alındığı takdirde de Türkiye, önemli bir farkla (1.962.123 ton) net ithalâtçı durumundadır.

1960/70 dönemindeki ithalâtın menşei de uzun yıllar P.L. 480 çerçevesinde A.B.D. dir. Buna göre, bilindiği gibi, ithal edilen malın karşılığı dövizle değil, milli para ile ödenmektedir. Bu meblâğ da, ithalât yapan ülkenin Merkez Bankasında belirli bir hesaba yatmakta ve A.B.D. ile ithalâtçı ülkenin anlaşmalarına göre kullanılmaktadır. Sözü edilen kanun hükümleri ve bu uygulama, düşük fiyatla ithal esasına bile dayansa, Türk çiftçisini atalet sevkettiği düşünülmektedir. Ancak, yurt üretiminin tüketime yetmemesi karşısında bu açığı kısa dönemde, düşük fiyatla en uygun kaynaktan sağlamak en makûl bir yol olsa gerektir. Fakat, sorun kendi haline terk edilir, üretim artışı yönünde gerekli tedbirler alınmazsa, ithalât uzun yıllar devam edeceği için yukardaki sakıncalar ortaya çıkar. Nitekim, adı geçen kanun hüküm-

lerine göre, A.B.D. den 1954'ten buyana beş milyon ton buğday ithal edilmiş, ayrıca, az miktarda mısır, arpa, yulaf ve pirinç alınmıştır (25)

Oldukça uzun olan yirmi yıllık bir dönem içinde, yurdumuzun bir tarım ülkesi olduğu halde, tüketim-üretim dengesini ithalâtla sağlamış olması ve hele bunun son on yılda giderek artmış olması, konu üzerinde ciddiyetle düşünülmesini gerektirmiştir. Yukarda değindiğimiz, «Buğday Programı» bunun bir sonucu olarak doğmuştur. Bununla birlikte üç-dört yıllık bir uygulama dönemi, tüketim-üretim dengesini ithalâtsız sağlayamamıştır. Ancak, değinildiği gibi, 1971 yılı üretimi toplam talebi karşıladıktan başka -ki 5 No'lu tabloda 10.8 milyon tondur-geçtiğimiz on yıllık döneme oranla önemli denebilecek ihracat imkânı temin edecek düzeydedir.

Meksika buğday türlerinin yetiştirilmesiyle başlanan «Buğday Programı» ve 1971'deki yüksek üretim seviyesine dayanarak, acaba artık buğday üretimin talep seviyesimize eriştiirdiğimizi iddia edebilir miyiz?

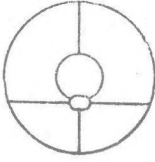
Bunu ayrı bir incelemeye bırakarak şimdilik hemn şukadarına değinelimki, bu alandaki olumlu teşebbüs başarılarına rağmen, henüz böyle bir iddia mubalâğalı olabilir.

Binaenaleyh, sonuçları özetlemek gerekirse, tahıllar, özellikle buğday çeşitli yönlerden, ekonomizde önemli bir yer tutmakta, anketlere dayalı veriler olmamakla birlikte perkapita buğday tüketimi Plânlamanın saptadığından daha yukarda seyrettiği kanısı doğmaktadır. Bunun en belirgin kanıtı, üretim artışlarına rağmen, az miktarlarda da olsa, devamlı olarak ithalât yapılmış olmasıdır. Bununla birlikte, tüketim - üretim dengesini sağlayabilmek için, üretimde önemli tedbirlere başvurulmuş, bunların başta geleni, Buğday programı uygulaması ile yeni buğday türleri tarımı olmuştur. Ancak, geçen birkaç yıl içinde tüketim dengesi, ithalâtsız sağlanamamıştır. 1971 yılında toplam talebin üstünde olan üretime rağmen, konu aktüelliğini sürdürmekte, yurdumuzun önemli bir sorunu olma karakterini korumaktadır.

- (6) 1963/67 Plân Hazırlık Çalışmaları, Sektör Prog. Tarım Sektörü, Hububat (1. cî Müsv.) 1962, sh. 1
- (7) Nüfus için Tablo No. 2'deki rakamlar alınmıştır.
- (8) İstatistik Bülteni, Mayıs 1960, No: 75
- (9) Op. cit. 1963/67 Plân Hazırlık Çalışmaları,
- (10) Türkiye Milli Geliri, D.İ.E. Yay. No: 625, Ankara, 1971, sh. 20
- (11) İbid.

- (12) İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı, sh. 315
- (13) T.M.O. de bazı yetkililere göre,
- (14) Osman Tosun, Türkiye Buğdaylarının tandardizasyonu, A. Ü. Ziraat Fakültesi, Yay. No: 47
- (15) Ali Tanoğlu, Ziraat Hayatı, Cilt I, İstanbul Üniv. Yay. No: 177, Coğrafya Ens. Yay. No: 8, sh. 112'de 1 No: lu dipnot.
- (16) Op. cit. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı, sh. 314
- (17) Op. cit. 1963/67 Plân Hazırlık çalışmaları sh. 16
- (18) T.M.O. dan verilen bilgiler.
- (19) Refii Ş. Suvla, Dünya'da ve Türkiye'de Buğday Meselesi, Güven Matbaası, İstanbul, 1943, sh 14
- (20) Milliyet Gazetesi, 13 Ocak 1972, sh. 7
- (21) L. M. Humphrey, Mexican Wheat Comes to Turkey, Food and Agricultural Division, USAID. Turkey, 1969, sh. 6
- (22) Ziraat İstatistikleri Özeti, Yay. No: 447
- (23) Tarım Ürünleri İhracat ve İthalât İstatistikleri, (1950-1970) T. C. Tarım Bakanlığı, Plânlama ve Ekonomik Araştırmalar Dairesi Bş. Yay. No: 47, Ankara 1971, sh. 5'ten hesaplanmıştır.
- (24) İbid.
- (25) Op. cit. Survey of the Agricultural Sector of the Turkish Economy, sh. 35

Turizm İstatistikleri

Yazan: Ali TOPALOĞLU

Geçen ay neşrolunan yazımızda yurdumuza gelen yabancı uyrukluları çeşitli açılardan ele almış ve konuyla ilgili istatistikî malûmat sunduktan sonra dergimizin gelecek sayısında aynı incelemeyi dış ülkelere çıkan Türk uyruklular için yapacağımızı belirtmiştik. Aşağıda bu konuyla ilgili araştırmayı sunuyoruz.

Son on yıl içinde dış memleketlere giden vatandaşların sayısında büyük gelişmeler görülmektedir.

Yıllık toplamların incelenmesi 1970 de 1961 yılına nazaran 14.7 misli artış olduğunu ortaya koymaktadır. Son 3 yıldaki büyük gelişme dış ülkelere çalışmaya giden işçi vatandaşlarımız yanında, hacca giden vatandaşlarımızın sayısındaki artışla da izah edilmektedir. Nitekim bu toplamların aylara göre dağılımı incelendiğinde 8 ve 9. cu aylarda görülen genel yüksekliğin yanında haccın yapıldığı aylarda da yüksek sayılara rastlanmaktadır. Şöyle ki:

1961	34.794	1966	155.293
1962	47.535	1967	130.140
1963	41.833	1968	186.449
1964	113.083	1969	270.417
1965	186.520	1970	515.992

(1970 yılı olarak)

* Ocak	60.815	Mayıs	31.109	Eylül	75.519
Şubat	25.184	Haziran	38.167	Ekim	40.719
Mart	30.005	Temmuz	41.504	Kasım	29.470
Nisan	34.614	Ağustos	80.939	Aralık	27.947

(* : 1970 yılında Hac Farızası Ocak ayının başına rastlanmıştır.)

Dış memleketlere giden vatandaşlarımızın kullandıkları vasıtanın nevine göre dağılışı incelendiğinde, Türkiye'ye gelenlere göre bazı farklar müşahade edilmektedir.

Ezcümle vatandaşlarımız deniz yolunu adetâ hiç kullanmamaktadırlar. Trenle gidenler bir hayli yüksek olup bunların kahir ekseriyetini işçi vatandaşlarımız teşkil etmektedir. Uçak en ziyade kullanılan vasıta olup, kara nakil vasıtaları ikinci sırada yer almaktadır. 1970 yılına göre bu dağılım aşağıdaki gibidir:

Deniz yolu	7.867
Tren	56.209
Uçak	282.659
Kara Nak. Vas.	169.257
Bilinmeyen	—
Toplam	515.992

Dış memleketlere giden vatandaşlarımız 24 ilde toplanan çıkış kapılarını kullanmaktadırlar. Bu kapılar arasında 1970 yılında ilk 6 sırayı işgal eden iller aşağıya çıkarılmıştır.

İstanbul	: 249.586
Edirne	: 170.609
Ankara	: 35.466
Gaziantep	: 30.379
Hatay	: 17.231
Kırklareli	: 4.488

Yurt dışına çıkan yurttaşlarımız 53 dış ülke içinde en çok Batı Almanya'ya gitmişlerdir. Çoğunu işçi vatandaşlarımızın teşkil ettiği 358.453 kişilik Batı Almanya ziyaretçilerinden sonra ikinci sırayı 50.262 hacı adayını ağırlayan S. Arabistan almaktadır. Üçüncü sırada 15.620 yurttaşımızın gittiği Hollanda, dördüncü sırada 9.335 yurttaşımızın gittiği Fransa, beşinci sırada 8.887 yurttaşımızın gittiği İsviçre gelmektedir.

Yurt dışına çıkan vatandaşlarımız arasında erkekler kadınlara göre daima çok büyük farklarla önde gelmektedir. Bu farkta dışarıdan işçi ve hacılarımız arasında erkeklerin başta gelmesi büyük rol oynamaktadır. Son 7 yıla ait rakamlar aşağıdaki gibidir.

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1967	93.812	36.328	130.140
1968	132.987	53.462	186.449
1969	191.037	79.380	270.417
1970	376.403	139.589	515.992

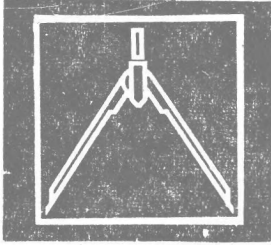
Dış ülkelere giden vatandaşları seyahat sebeplerine göre gruplara ayırdığımızda turizm amacının, bizde, batı ülkelerine nazaran çok zayıf kaldığı görülmekte-

dir. Ecnebi müesseselerde çalışmak amacı ön plâna çıkmaktadır. Son dört yılda seyahat sebeplerini incelediğimiz zaman aşağıdaki sonuç elde edilmektedir.

Amaç	1967	1968	1969	1970
Çalışmak için	49.675	70.843	138.872	344.911
Turizm	49.080	55.703	71.184	87.713
Hac	10.544	29.890	30.147	49.676
Ticari işler	5.680	6.216	6.877	9.399
Tahsil	2.427	3.432	4.647	8.880
Devlet Hizmeti	6.430	5.972	6.344	7.769
Diğer	6.304	14.393	12.346	7.644
Toplam	130.140	186.449	270.417	515.992

Turizm başlığı altında tatil ve eğlence, sportif temas, akraba ziyareti, staj ve tetkik, toplantı konuları birleşmektedir. Müteakip yıllarda milli gelirimizin artışına

paralel olarak yurt dışına turizm amacıyla çıkanların gerek mutlak, gerekse nispî olarak artacağına inanıyor ve bunu temenni ediyoruz.

Türkiyede Milli Gelir Hesapları ve bunun Ekonomimize faydaları üzerine etüd

SALİM SAYAR

Millî Gelir belli bir devrede (genel olarak bir yıl) millî ekonomide mal ve hizmetlerin üretiminden hasıl olan faktör gelirlerinin toplam nakdi değeri olarak tarif edilebilir. Bir ekonomide iktisadî faaliyetler devri bir akım halindedir. Bu bakımdan Türkiye iktisadî faaliyetlerin devri akımı seneden seneye büyük temevvüçler göstermektedir. Ekonomimizin

1. — Ziraat (Çiğçilik, Ormancılık, Balıkçılık)
2. — Sanayii (Madencilik, İmalât sanayi, Elektrik)
3. — İnşaat Sanayii
4. — Ticaret

5. — Ulaştırma
6. — Malî Müesseseler
7. — Serbest Meslekler
8. — Mesken Gelirleri
9. — Devlet Hizmetleri
10. — Yurt İçi gelirleri
11. — Dış alem gelirleri.

bünyelerinde büyük temevvüçlere girdiği gibi, bu sektörlerin birbirleri ile olan münasebetlerinde, ekonomi bünyemize tesir eden, oyunmalar göstermektedir.

Millî gelir değişmelerini izah için bir deneme olarak aşağıdaki istatistik donalarını izah olarak sunabiliriz:

Ziraat sektörünün 1938 sene-

sinin, istikrarlı bir dönemi kabul edilmesinde, 775.0 milyon Türk lirası olan, üretim faaliyet kollarına göre millî gelir, 1969 senesinde 35.697.7 milyon Türk lirası bir kıymet artışıyla görülmektedir, Türkiye millî geliri.

Ziraat sektörünün, mevsimsel faktörünün tarzına tesir etmesi, iş gücünün, istihdam hacmini daima değişik tutması, sanayileşme faaliyetlerinin devamlı bir trend şeklinde artış göstermesi, makineleşmenin ziraat sahasının gelişmesinde tesirler icra etmesi, memleket nüfuzunun büyük oranlarda artması, millî gelir değer artmasına pozitif olarak tesir etmiştir.

Üretim faaliyet kollarındaki millî gelirin sanayi sektöründeki durumunu aynı senelerle yapacağımız, bir izah tarzı şöyledir :

1938 yılı da 204.4 milyon türk lirası olan gelir, 1969 yılında 20.497.5 milyon Türk lirası olmuştur. 1938 de ziraat sektörünün sanayi sektörüne oranında % 3.7 bir fazlalık, 1969 senesinde % 1.7 nisbetinde görülmektedir. Bu nisbetler muvacehesinde sanayileşme faaliyetlerimiz ziraat alehinde bir gelişme göstermiştir. Fakat bu gelişme hiçbir zaman ziraat sahasındaki millî gelir artışını geride bırakmamıştır. Sanayi faaliyetimiz istenilen hız ve tempo ile gelişmiştir.

Memleketimizdeki millî gelir hesaplarının, istatistik kaynaklarının yetersiz oluşu, doğruluğunu bir çok bakımlardan imkânsız kılmıştır. Ekonomik ve sosyal alanda plânlı kalkınmaya paralel olarak millî gelir tahminlerine duyulan ihtiyaç dahada önem kazanmıştır. Bu önemin belirmesi, Batı memleketleri sistemi gözönünde bulundurularak bu husustaki çalışmalar memleketimizdede başlamıştır. Bu nedenle Devlet İstatistik Enstitüsü memleketin iktisadî ve sosyal hayatı ile ilgili yeni ve faydalı istatistikî doneler toplamak hususunda müsbet çalışmalarda bulunmuştur. Modern istatistik yöntemlerinin kullanılmasıyla Genel Tarım, Genel sanayi ve iş yeri sayımlarından çeşitli anketlerden, memleket ekonomisinin millî gelir hesaplarının, ihtiyacı hususundaki faydaları sağlamaya başlamış, verdiği rakamlar Türk kalkınmasının müsbet neticelerini gözler önüne sermiştir.

İnşaat sanayii kolunun millî gelir bakımından, aşağıda dereceliğimiz tablodan, bize bu sektörün durumunu göstermesi bakımından fayda mulahaza etmekteyiz.

1 Nolu TABLO Milyon Türk lirası.

1938: 76.7	1948: 280.3	1951:
380.7	1952: 520.0	1953: 692.8
1954 852.3	1955: 1.062,3	1956:

1.237.6 1957: 1.672.4 1958: 2.044.7
 1959: 2.649.5 1960: 2.907.3 1961:
 2.855.7 1962: 3.093.8 1963: 3.476.7
 1964: 3.861.9 1965: 5.436.8 1967:
 6.236.0 1968: 7.302.4 1969: 8.266.3

Ticaret faaliyet kolu hakkında yapacağımız bir tablo bize iki sektör arasında yapılacak olan bir mukayese imkânını sağlayacaktır.

2 nolu TABLO Milyon Türk Lirası.

1938: 167.5 1948: 960.6 1951:
 1.080.9 1952: 1.317.14 1953:
 1.644.1 1954: 1.790.0 1955: 2.382.6
 1956: 2.144.1 1957: 2.243.6 1958:
 2.513.9 1959: 3.319.4 1960: 3.453.1
 1961: 3.592.0 1962: 4.901.3 1963:
 4.549.5 1964: 5.040.8 1965: 5.670.9
 1966: 6.464.8 1967: 7.234.1 1968:
 7.906.9 1969: 8.950.6

Tablonun tetkikinden ticaret sektörünün millî gelirinde senelik artış nisbeti % 10 olması, bu sektörün faaliyet ve gelişme hacminin memleketimizde inşaat sanayiine nazaran düşük bir hacimle yükselen bir trent takip ettiği görülmektedir.

Ayrıca millî gelir hesapları plân hedeflerinin varış noktalarını bize zamanında göstermesi bakımından büyük faydalar sağlar. Bu nedenle millî gelir hesapları memleket ekonomisinin barometresini teşkil etmekte bunun sıhhati biz-

lere ekonomik kararlarımızın, isabet derecesini artırmaktadır.

Memleketimizde Millî gelir tahminleri yapma konusundaki çalışmalara kısaca göz atarsak şöyle bir tarihi seyir takip ettiğini görürüz :

Millî gelir tahminleri ilk defa 1928 yılında ele alınmış ve bu tarihte İstatistik genel Müdürü olan Belçikalı uzman M. Camille jacquart Türkiye millî gelir tahminlerini yapmakla görevlendirilmiştir. 1935 yılında bu görev Alman İstatistikcisi Dr. Franz Eppenstein'a verilmiştir. Adı geçen uzman 1927, 1933, 1934 ve daha sonrada 1935 ve 1936 yılları için Türkiye Millî Gelir Tahminlerini hazırlamıştır. 1947 yılında da İstatistik Genel Müdürlüğü 1942-44 yılları için tahminler yayınlamıştır. Bu arada kişisel millî gelir hususunda çalışmalar yapılmış Şefik Bilkur 1943 yılı, Maliye Bakanı Tetkik kurulu üyesi Şefik İnan 1948 yılı İktisat Bakanlığı Müfettişlerinden Vedet Eldem 1929 ve 1945 yılları için millî gelir tahminleri yapmışlardır.

1950 yılına kadar Türkiye millî gelir hesabı ile görevli özel bir görevli bir kuruluş olmadığından, hesaplar devmalı olarak yürütülmemiştir. 1950 yılında İstatistik Genel Müdürlüğü Tetkik ve Araştırma Dairesi 5629 sayılı kanunla

Türkiye Millî Gelir tahminlerini her yıl yayınlamakla görevlendirilmiştir. Ayrıca Genel Müdürlükte Millî Gelir çalışmalarını organize eden özel bir etüt gurubu teşekkül etmiştir. Bu grup 1938 yılı millî gelir tahmini ile 1948-1951 yılları millî gelir tahminlerini hazırlayıp yayınlamıştır. 53 Sayılı kanunla, İstatistik Genel Müdürlüğünün yerine geçen Devlet İstatistik Enstitü-

sü Memleketin iktisadî ve sosyal hayatıyla ilgili verimli İstatistikî çalışmalarda bulunmaktadır. 1963 ve 1964 yıllarında Enstitü tarafından yapılan Genel Tarım ve Genel Sanayi ve İşyeri sayımlarından ve çeşitli alanlarda yapılan anketler, de millî gelir hesaplarının gelişmesinde önemli bir yer tutacak ve ekonomik sosyal faydalar sağlayacaktır.

Ayın İktisadi, Mali Hukuki ve Sosyal Mevzuatı

Derleyen : MEHMET EMANET

Değerli Okuyucularımız;

Bu sayıdan itibaren mevzuatımızla ilgili konuları sizlere sunmaya çalışacağız. İlk olarak 506 sayılı kanunun 135 nci maddesinin B bendi ne göre hazırlanmış 14.4.1972 tarih 14159 sayılı resmi gazetede yayınlanmış ve 14.4.1972 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş bulunan «Sosyal Sigortalar işlemleri Tüzüğü» nü sizlere sunacağız. Bu arada işverenleri ilgilendiren muamelâtlara ilişkin Sosyal Sigortalar kurumu Genel Müdürlüğünün 9 Mayıs 1972 tarih 1500 sayılı genelgesinden bazı hususları da sizlere aktaracağız.

506 sayılı kanunun geçici 15. maddesinde tüzüğün yürürlüğe girmesine kadar Çalışma Bakanlığınca çıkarılacak genelgelere göre

işlem yapılacağı açıklanmıştı. 14.4.1972 tarih 14159 sayılı resmi gazetede bahis konusu tüzüğün yürürlüğe girmesiyle bu tarihten sonraki işlemlere bu tüzüğe göre 14.4.1972 tarihinden önceki işlemlere ise Bakanlık genelgelerine göre işlem yapılacağı belirtilmiştir.

«Sosyal Sigartalar işlemleri tüzüğü'nün getirdiği yeniliklerin bir kısmını aşağıda sıralamayı faydalı gördük.

Madde 4. Sigortalı çalıştırmaya başlanılan veya devir alınan yahut başka bir işverene intikal eden işin belirli bir yerde yapılmaması halinde, işyeri bildirgesi, işverenin ikametgâhının bulunduğu, bir ilden diğer bir ile geçmesi ve temadi etmesi halinde ise işin başladığı yeri çevresine alan kurum şubesi-

ne verilir, denilerek konuya açıklık getirilmiş, daha önceki işlemlerde genel müdürlükten izin alınma durumu kaldırılmıştır.

Madde : 12 İşyerinde çalıştırılan sigortalılar için düzenlenip kuruma verilen aylık sigorta primleri bildirelerinin, işveren veya varsa araçlar tarafından çalıştırılan sigortalılara ait olduğunun belirtilmesi öngörülmüştür. 3 aylık sigorta prim bordrolarında da aynı husus gözönünde tutulacaktır, denilmektedir.

Önceden belli bir süre için, sigortalı çalıştırmaya ara verildiğini bildiren işverenden bu süre içinde her ay için sigortalı çalıştırmadığına ve ücret ödemediğine dair ayrıca bir yazı istenmeyeceği hususunda yeni bir hüküm getirilmiştir.

Çalışmaya ara verildiğine dair olan yazılarda faaliyetin durdurulduğu tarih ile tekrar başlayacağı tarihin mutlak surette belirtilmesi istenmekte, aksi halde 506 sayılı kanunun 79 ncu maddesi gereğince, işyerinden her ay sigortalı çalıştırmadığı ve ücret ödenmediğinin bildirilmesi istenecektir.

Madde : 17. Bir kanun hükmüne dayanılarak tutulan ve aylık sigorta prim bildireleriyle üç aylık sigorta prim bordrolarının dayandığı belgeler olarak ibraz edilen

defter ve kayıtların sigortalı işçi çalıştıran işyeri için tutulması zorunlu kayıtlar olması icap etmektedir.

Demek ki birden fazla işyeri bulunan ve bu işyerlerinden sadece birisi için kanunen defter ve kayıt tutmak zorunluluğunda olan işverenlerin, bu kayıtları, kanunen kayıt tutmak mecburiyetinde olmadıkları işyerleri için verilen aylık sigorta prim bildireleriyle üç aylık sigorta prim bordrolarının dayandığı belgeler olarak kabulüne imkân yoktur.

Ayrıca tutulan defter ve kayıtların hangi hallerde prim belgelerinde yazılı olanları doğrulayıcı nitelikte sayılmayacağı 18 nci maddede açıklığa kavuşturulmuştur.

Madde 18 : Aşağıda yazılı hallerde, bir kanun hükmüne dayanarak tutulan defterler ve defter kayıtları prim belgelerinde yazılı olanları, doğrulayıcı nitelikte sayılmaz.

a) Kısmen veya tamamen tutulmamış veya zamanında tasdik ettirilmemiş defterler (Vergi Usul kanununa göre tasdiki icap eden defterler, kanuni tasdik suresinden evvel veya kanuni tasdik suresinin sonundan itibaren bir ay içinde tasdik ettirilmiş olduğu takdirde zamanında tasdik ettirilmiş sayılır.)

b) Sigorta primleri hesabına esas tutulan kazançların kesin olarak tesbitine imkan vermeyecek şekilde usulsüz, karışık ve noksan tutulmuş defterler.

c) Vergi usul kanunu gereğince Bilânço esasına göre defter tutması lâzım gelirken işletme hesabı esasına göre tutulmuş defterler.

Ancak isteğe bağlı olarak bilânço esasına göre defter tutan ikinci sınıf tüccarlar için bu madenin tatbiki düşünülemez.

d) Herhangi bir ay için sigorta primleri hesabına esas tutulması gereken kazançların ve bu kazançlarla ilgili ödemelerin o ayın dahil bulunduğu hesap dönemine ait defterlere işlenmemiş olması halinde ise o aya ait defter kayıtlarının prim belgelerinde yazılı olanları doğrulayıcı nitelikte sayılmayacağı hükme bağlanmıştır. Meselâ 1971 yılı Mayıs ayına ücretlerin 1972 yılına ait defterlere işlenmesi halinde 1971 yılı defterinin Mayıs ayına ait kısmı geçersiz sayılacak ve ölçümleme yapılacaktır.

Buna mukabil herhangi bir aya ait sigorta primleri hesabına esas tutulması gereken kazançların ve bu kazançlarla ilgili ödemelerin o ayın dahil olduğu hesap dönemine ait deftere işlenmiş olması halinde, defter kayıtları doğrulayıcı nitelik-

te kabul edilecektir. (1971 yılı Mayıs ayı ücretlerinin 1971 yılı defterine Kasım ayında işlenmiş olması halinde defter kayıtları doğrulayıcı nitelikte sayılacaktır.)

Madde 19. Bir kanun hükmüne dayanarak defter tutmak zorunluğunda bulunmayan işverenler, kuruma verdikleri aylık sigorta prim bildirgeleri ile üç aylık sigorta primleri bordrolarında yazılı olanları doğrulayıcı nitelikte olmak üzere aylık tediye bordrosu düzenlemekle yükümlüdürler, denilmektedir. Buna göre işverenin puantaj kaydı tutma ve ibraz etme yükümlülüğü kalkmaktadır.

Madde 21. Ücret ödemede makbuz alınması halinde, ücret tediye bordrosunun yine hazırlanacağı, ancak bordroda imzanın bulunmaması halinde ölçümlemeye gidilmeyeceği belirtilmektedir.

Madde 28. Maliyet bedeli belirtilmemiş inşaatlarda benzeri inşaatın metre kare maliyet bedeli esas alınır. Başladığı yıl içinde tamamlanmamış inşaatlarda o yıl için tesbit edilen, başladığı yıldan sonraki yıllarda tamamlanmış, yani yapımı takvim yılı itibarıyla bir yıldan fazla devam etmiş inşaatların maliyeti ise tamamlandığı yıldan önceki yıl için tesbit edilmiş olan metre kare maliyet bedeli esas alınarak hesaplanır denilerek konuya açıklık getirilmiştir.

Madde 33. Bu madde ile ister özel inşaat, ister deftere tabi inşaat olsun bütün inşaatlarda asgari olarak bina maliyetinin % 14 nün işçilik olarak bildirilmesi hükmü getirilmiştir. Aksi halde kurumca yapılacak inceleme sonucuna göre maliyet hesap edilecektir denilerek daha önce ki ekspertiz yaptırılarak bulunan maliyet usulü kaldırılmış oluyor.

İnceleme sonunda tesbit edilecek işçiliğin bina maliyetinin % 20 sinden fazlası nazarı itibare alınmayacaktır.

Madde 46 : İnceleme yaptırılan süre için ayrıca ölçümleme cihetine gidilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Madde 49 : Defter ve kayıtların gösterilemeyeceği veya gösterilemeyeceği yahut mevcut olmadığı işverence yazılı olarak bildirildiği veya bir tutanakla tesbit edildiği hallerde bunların gösterilmesi hususunda ayrıca 15 günlük süreli tebligat yapılmaz. Tebligatta belirtilen süre veya verilen mehil içinde ibraz edilmeyen kayıtların bu süreler dışında ibrazı halinde tetkiki yapılmayacaktır.

Sosyal Sigorta İşlemleri Tüzüğü

BİRİNCİ KISIM

Kapsam ve deyim

Madde 1 — Sigortalıların kazançları toplamı ile prim ödeme gün sayılarını ve sigorta primlerini gösteren kayıt ve belgelerin ve sigortalı hesap kartlarının nitelik, usul ve esasları ile verilme süreleri;

Primler hesabına esas tutulacak kazançlar toplamının hangi usul ve esaslara göre Kurumca ölçümleneceği ve prim itiraz komisyonlarının teşekkül tarzı, çalışma usul ve esasları ile üyelerinin ücretleri;

Sigortalıların tescili, işverenler tarafından tutulacak kayıtlar ve işverenlerin uymaya mecbur bulundukları usul ve esaslar, isteğe bağlı sigortaya tabi tutulanların prim ödeme şekilleri;

Gelir ve aylıkların ödenme zamanı;

Sosyal Sigortalar Kanunu hükümlerinin, işin niteliğinin gerektireceği şartlarla ve ne gibi değişik usullerle kara, deniz ve hava ulaştırma işle-

rinde çalışanlarla bu Kanunun 7 nci maddesi kapsamına girenlere ve bunların işverenlerine uygulanacağı;

Sosyal Sigortalar Kanununun 8 inci maddesinin son fıkrasındaki devirle ilgili hükümlerin ne yolda uygulanacağı;

Sosyal Sigortalar Kanununun 118 inci madesi hükümlerinin uygulanması ile ilgili esaslar;

Sosyal Sigortalar Kanunu hükümlerinin uygulanma şekil ve esasları;

Bu Tüzükte belirtilmiştir.

Madde 2 — Bu Tüzükte geçen (Kurum) deyimi (Sosyal Sigortalar Kurumu) an/amına gelir.

İKİNCİ KISIM

İşyerlerinin tescili

BİRİNCİ BÖLÜM

İşyerinin bildirilmesi

Madde 3 — İşyerinde sigortalı çalıştıran veya böyle bir işyerini devir alan yahut bu kabil işyeri kendisine intikal eden işveren, Sosyal Sigortalar Kanununun 8 inci maddesi gereğince vermekle yükümlü olduğu «işyeri bildirgesi» ni işyerinin kurulu olduğu yeri çevresine alan Kurum şubesine alındı karşılığında verir veya taahhütlü olarak gönderir.

Aynı işverenin birden fazla işyeri kurması veya devir alması yahut kendisine intikal etmesi halinde, her işyeri için ayrı bildirme düzenlenir.

Yukarıdaki fıkralar hükümleri gereğince bildirilen her işyerine Kurumca bir sicil numarası verilir ve bu numara işverene tebliğ edilir.

Aynı işveene ait olup, aynı işkolunda bulunan birden çok kara veya deniz yahut hava ulaştırma araçlarına ve bir ilden diğer bir ile geçen ve temadi eden işe, tek sicil numarası verilir.

Aynı işverenin aynı şehir, kasaba veya köyde bulunan birden çok iş veya işyerleri, bağımsız kabul edilir ve her birine ayrı sicil numarası verilir.

Esas işin fer'i ve mütemmimi niteliğinde olan ve sigortalıları birbirine tedahül etmiyecek şekilde çalışan ayrı ve bağımsız olarak yürütülen işlerde, bağımsız bir işyeri sayılır.

Madde 4 — Sigortalı çalıştırılmaya başlanılan veya devir alınan yahut başka bir işverene intikal eden işin belirli bir yerde yapılmaması halinde,

İşyeri bildirgesi, işverenin ikametgâhının bulunduğu, bir ilden diğer bir ile geçmes ve temadi etmesi halinde ise, işin başladığı yeri çevresine alan Kurum şubesine verilir.

Büro, yazıhane gibi belli bir merkezden sevk ve idare edilmeyen ve faaliyeti muayyen bir yere inhisar etmeyen işler, belirli yerde yapılmayan işler olarak kabul olunur.

Şu kadar ki, belirli bir yerde yapılmayan işlerde işverenin ikametgâhı ile işin görüldüğü yerler, Kuruma ait ayrı şube bölgelerinde bulunuyorsa, sigorta işlemlerinin, işverenin yazılı başvurusu üzerine, işin yapıldığı yeri çevresine alan Kurum şubesi veya şubelerinden biri tarafından yürütülmesine, Kurum Genel Müdürlüğüne izin verilebilir.

Madde 5 — Faaliyeti muayyen bir yere inhisar etmemekle beraber büro, yazıhane gibi belli bir merkezden sevk ve idare edilen işler, belirli bir yerde yapılmış sayılır ve işyeri bildirgesi, işin sevk ve idare edildiği yeri çevresine alan Kurum şubesine verilir.

Madde 6 — İşyeri bildirelery, üçer nüsha olarak düzenlenip Kuruma verilir.

İKİNCİ BÖLÜM

İşin veya işyerinin nakledilmesi

Madde 7 — İşin veya işyerinin bir ilden diğer bir ile nakledilmesi halinde, işyeri bildirgesi, işin veya işyerinin nakledildiği yeri çevresine alan Kurum şubesine verilir. Bu durum boşaltılan işyeri hakkında 9 uncu maddede hükmü uygulanır.

Aynı il sınırları içinde bir yerden diğer bir yere nakledilen işin veya işyerinin gösterilecek yeni adresi, nakil tarihinden itibaren en geç bir ay içinde ilgili Kurum şubesine yazı ile bildirilir.

Madde 8 — Belirli bir yerde yapılmayan işin işvereni, ikametgâh adresini değiştirdiği takdirde, yeni ikametgâh adresini, değişiklik tarihinden itibaren bir ay içinde işyeri bildirgesinin verildiği Kurum şubesine yazılı olarak bildirir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İşyerinin tamamen veya kısmen devri veya intikali yahut işyerinin kapatılması veya işin terki veya tasfiyesi

Madde 9 — İşveren, işyerinin tamamen veya kısmen başkasına dev-

redildiğini veya intikal ettiğini, yahut işyerini kapattığını veya işi terk ettiğini yahut işi tasfiye ettiğini, devir, intikal, kapanma, terk veya tasfiye tarihinden itibaren bir ay içinde işyeri bildirgesini vermiş olduğu Kurum şubesine yazılı olarak bildirir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Sigortalıların tescili

Madde 10 — a) İşverenlerin, ilk defa sigortaya tabi olacak kimseleri çalıştırmaları halinde, düzenliyecekleri «işe giriş bildirgeleri» üçer nüsha doldurulur, bunların üç nüshası da Kuruma gönderilir. Kurumca sigortalıya verilecek sigorta sicil numarası bu bildirgeler kaydedildikten sonra bir nüshası, saklanmak üzere işverene geri verilir.

b) İşverenlerin, daha önce sigorta sicil numarası almış kimseleri çalıştırmaları halinde, düzenliyecekleri «işe giriş bildirgeleri» ikişer nüsha doldurulur, bunların ilk nüshası Kuruma gönderilir, diğer nüshası işverenlerce saklanır.

c) (a) ve (b) fıkralarına göre düzenlenecek bildirgeler, Kuruma, örneği Kurumca hazırlanacak 2 nüsha «dizi pusulası»na ilişik olarak gönderilir. Kurum, alındığı tarih ve numarayı yazarak dizi pusulasının bir nüshasını işverene geri gönderir.

Tek sigortalının bildirgesinin gönderilmesi halinde dizi pusulası düzenlenmez. Alındığı tarih ve numara bildirgelere yazılır.

Madde 11 — Sigortaya tabi olarak ilk defa çalıştırılanlara, Kurumca, «sicil kartı» verilir.

Bu kartla kayıtlı sigorta sicil numarası, işveren tarafından sigortalıların nüfus hüviyet cüzdanlarının arka kapaklarına (Sigorta sicil No....) şeklinde yazılır.

Sigorta sicil kartları, sigortalılarca saklanır.

Bu kartlar, her işyerine girişte sigortalılarca işverenlere gösterilir ve işverenlerce, işe giriş bildirgeleri, kartlarda yazılı sigorta sicil numarası üzerinden düzenlenir.

Herhangi sebep ve suretle Kuruma yapılacak başvurmalar da bu kartlar gösterilir. Yazılı başvurmalar da sigorta sicil numarası kaydedilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Prim belgeleri

Madde 12 — İşveren, bir takvim ayı içinde kendisinin ve varsa aracılardan çalıştırdığı sigortalıların o ay için sigorta primleri hesabına esas tutulacak kazançlar toplamını, prim ödeme gün sayılarını, sigorta primleri ile gerekli diğer bilgileri gösteren ve örneği Kurumca hazırlanan «Aylık sigorta primleri bildirgesi» ni kendisine veya hangi aracıya ait olduğu da belirtilmek suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununun 80 inci maddesine göre sigorta primlerinin ödenmesi gereken süre içinde Kuruma vermekle veya sigortalı çalıştırmadığını ve ücret ödemediğini aynı süre içinde Kuruma yazılı olarak bildirmekle zorunludur.

Bu bildirgeler, Kurumca sicil numarası verilen her iş veya işyeri için ayrı ayrı düzenlenir.

Aylık sigorta primleri bildirgesi üçer nüsha olarak düzenlenir, ilk iki nüsha Kuruma verilir, üçüncü nüshası işverence saklanır.

Önceden belli bir süre için sigortalı çalıştırmaya ara verdiğini bildiren işverenden, bu süre içinde her ay için sigortalı çalıştırılmadığına ve ücret ödenmediğine dair ayrıca bir yazı istenmez.

Madde 13 — İşveren, kendisinin ve varsa aracılardan çalıştırdığı sigortalıların, üç takvim ayı için sigorta primleri hesabına esas tutulan kazançları ile prim ödeme gün sayılarını ve gerekli diğer bilgileri gösteren ve örneği Kurumca hazırlanacak olan «Üç aylık sigorta primleri bordrosu» nu Kuruma vermekle yükümlüdür.

Bir takvim yılında, (Ocak - Mart), (Nisan - Haziran), (Temmuz - Eylül) ve (Ekim - Aralık) dönemlerine ait olmak üzere Kuruma 4 defa bordro verilir.

Bu bordrolar ikişer nüsha olarak düzenlenir; ilk nüshası en geç ilgili bulunduğu dönemin son ayına ait sigorta primlerinin ödenmesi gereken süre içinde Kuruma gönderilir, diğer nüshası işverence saklanır.

Bu bordrolar Kurumca sicil numarası verilen her iş veya işyeri için ayrı ayrı düzenlenir.

İşveren, kendisinin ve varsa aracılardan çalıştırdığı sigortalılara ait üç aylık sigorta primleri bordrosundaki kayıtlarla aylık sigorta primleri bildirgesindeki kayıtlar arasında işyeri kayıtlarını gözönünde tutmak suretiyle uygunluk sağlamak zorundadır.

Madde 14 — İşten ayrılan sigortalıların veya ölen sigortalıların hak

sahiplerinin mâlûllük, yaşlılık ve ölüm sigortalarından tahsis yapılması için Kuruma başvurmaları halinde, işveren, sigortalının, bordrosunu henüz Kuruma göndermediği, süreye ait çalışmasını göstermek üzere örneği Kurumca hazırlanan «Sigortalı hesap fişi» ni düzenlemek ve bu belgeyi, durumun kendisine bildirildiği tarihten itibaren en geç bir hafta içinde Kuruma yollamak zorundadır.

Bu fişler, üç nüsha olarak düzenlenir, ilk iki nüshası Kuruma gönderilir, üçüncü nüshası işverence saklanır.

Ancak, bu fişler kaydedilen bilgiler, ilgili üç aylık sigorta primleri bordrosunda da gösterilir.

Sigortalıların son çalışmalarının Kurumca hemen bilinmesini gerektiren diğer hallerde de yukarıda belirtildiği şekilde işlem yapılır.

Madde 15 — Mâlûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primleri hesabına esas tutulan kazançlar toplamı ile prim ödeme gün sayılarını göstermek üzere, Kurumca, her sigortalı için «Hesap kartı» doldurulur.

Bu hesap kartlarının birer nüshası istek halinde sigortalılara verilir.

Madde 16 — Bildirgelerin, bordroların ve hesap fişlerinin bütün hanelerinin tam, doğru ve okunaklı olarak yazılması, künye kısımlarının nüfus hüviyet cüzdanından veya bu cüzdan yerine geçen resmî belgelerden aynen alınması, belgelerin bütün nüshalarının işverence usulü dairesinde onanması gereklidir.

Bildirge, bordro ve hesap fişlerinde kayıtlı hususlarda değişiklik olması halinde, durum yazılı olarak derhal Kuruma bildirilir.

BEŞİNCİ KISIM

İşverenler tarafından tutulacak kayıt ve belgeler ile işverenlerin uymaya mecbur bulundukları usul ve esaslar.

Madde 17 — Sigortalı işçi çalıştıran işverenlerin bir kanun hükmü gereğince tuttukları defter ve kayıtlar ile Kanunla kurulan teşekkül ve müesseselerin tuttukları defter ve kayıtlar, Sosyal Sigortalar Kanununun 79 uncu maddesi hükmü gereğince düzenlenip Kuruma verilen aylık sigorta primleri bildirgeleri ile üç aylık sigorta primleri bordrolarının dayandığı belgeler niteliğinde sayılır.

Madde 18 — Aşağıda yazılı hallerde bir kanun hükmüne dayanılarak tutulan defterler ve defter kayıtları prim belgelerinde yazılı olanları doğrulayıcı nitelikte sayılmaz :

a) Kısmen veya tamamen tutulmamış veya zamanında tasdik ettirilmemiş defterler, (Vergi Usul Kanununa göre tasdiki icabeden defterler, kanunî tasdik süresinden evvel veya kanunî tasdik süresinin sonundan itibaren bir ay içinde tasdik ettirilmiş olduğu takdirde zamanında tasdik edilmiş sayılır).

b) Sigorta primleri hesabına esas tutulan kazançların kesin olarak tespitine imkân vermeyecek şekilde usulsüz, karışık ve noksan tutulmuş defterler,

c) Vergi Usul Kanunu gereğince bilânço esasına göre defter tutulması lâzım gelirken işletme hesabı esasına göre tutulmuş defterler,

d) Herhangi bir ay için sigorta primleri hesabına esas tutulması gereken kazançların ve bu kazançlarla ilgili ödemelerin, o ayın dahil bulunduğu hesap dönemine ait defterlere işlenmemiş olması halinde ise, o aya ait defter kayıtları.

Madde 19 — Bir kanun hükmüne dayanarak defter tutmak zorunluluğunda bulunmayan işverenler, Kuruma verdikleri aylık sigorta primleri bildirgeleri ile üç aylık sigorta primleri bordrolarında yazılı olanları doğrulayıcı nitelikte olmak üzere aylık ücret tediye bordrosu düzenlemekle yükümlüdürler.

Madde 20 — Ücret tediye bordrolarında aşağıdaki hususların bulunması zorunludur :

- a) İşin veya işyerinin sicil numarası,
- b) Bordronun hangi aya ait olduğu,
- c) Sigortalının adı, soyadı,
- d) Sigortalının sicil numarası,
- e) Ücret ödenen gün sayısı,
- f) Sigortalının günlük kazancı,
- g) Ödenen ücret tutarı,
- h) Ücretin alındığına dair sigortalının imzası,
- i) İşverenin imzası.

Madde 21 — Ücretin ödenmesinde ayrıca makbuz alan işverenlerin tutacakları ücret tediye bordrosuna imza konulması zorunlu değildir.

Madde 22 — Tehlike sınıf ve dereceleri değişik olan işlerde çalışan sigortalıların aylık ücret tediye bordroları işverence ayrı ayrı düzenlenir.

Sigorta primleri hesabına esas tutulacak kazançlar toplamının ölçülmesinde takip edilecek usul ve esaslar.

BİRİNCİ BÖLÜM

Ölçümleme ve ölçümlemenin usul ve esasları

Madde 23 — Ölçümleme, kanunî sebeplerin mevcudiyeti halinde, sigorta **primleri hesabına esas tutulacak kazançlar toplamının bulunmasına ilişkin bir işlemdir**.

Madde 24 — **Sigorta primleri hesabına esas tutulacak kazançlar toplamı, yapılan işin özelliğine göre aşağıdaki bölümlerde gösterilen usul ve esaslar dairesinde ölçümlenir.**

İKİNCİ BÖLÜM

Devamlı veya mevsimlik işlerde ölçümleme

Madde 25 — Devamlı veya mevsimlik işler için yapılacak ölçümlemede :

A) Gerek devamlı gerekse mevsimlik işlerde, Kurumun teftişe yetkili memurlarınca ölçümlemeye esas alınacak ücretlerin tespitine elverişli bilgiyi kapsayacak şekilde **düzenlenmiş bir tutanak** varsa bu tutanak; bu nitelikte birden fazla tutanak **varsa en yüksek ücreti gösteren veya tespiti yarayan tutanak,**

B) **Tutanak yoksa, devamlı işler için ölçümleme yapılacak aydan önceki bir yıl içinde, mevsimlik işler için ise ücretleri ölçümlenecek ayı içine alan çalışma döneminin başından itibaren Kuruma verilmiş olan aylık sigorta primleri bildirimlerinde gösterilen prime esas en yüksek kazançlar toplamı,**

C) Sigorta **primleri hesabına esas tutulacak kazançlar toplamının sırası ile (A) ve (B) fıkralarında belirtilen durumlara göre tespit edilememesi halinde;**

1 — Sosyal Sigortalar Kanununun 8 inci maddesi gereğince işverenlerin düzenleyip Kuruma verdiği işyeri bildirgesinde yazılı ücretlerin ortalaması ile çalışan sigortalı sayısı nazara alınarak hesaplanacak aylık kazançlar toplamı,

2 — İşyeri bildirgesinde ücret gösterilmemiş ise; Sosyal Sigortalar Kanunu ile tespit edilenden az olmamak kaydıyla İş Kanununa göre tespit edilmiş olan asgarî ücret de tespit olunmamış ise, işin hacmi, niteliği ve bulunduğu yer de gözönünde tutulmak suretiyle benzeri bir işyerinde

ödenen en yüksek günlük ücret, esas alınmak suretiyle hesaplanacak aylık kazançlar toplamı,

3 — İşyeri bildirgesi verilmemiş ise, işin veya işyerinin Sosyal Sigortalar Kanununun tabi tutulmasına esas olan tespit tutanağında yazılı sigortalı sayısı ile bu sigortalılara ödendiği tutanakta belirtilen ücretin en yükseği, nзара alınmak suretiyle hesaplanacak aylık kazançlar toplamı,

D) Ölçümlemenin, işyerinde sigortlı çalıştırılmaya başlanılan ilk ay, mevsimlik işlerde ise faaliyetin devam ettiği veya daraltıldığı dönemlerin ilk ayları için yapılması halinde, sırası ile bu maddenin (A) veya (C) fıkralarındaki esaslara göre hesaplanacak kazançlar toplamı,

Ölçümlemenin ilişkin olduğu ya ait sigorta primleri hesabında esas alınır.

Madde 26 — Devamlı veya mevsimlik işlerde araçlar tarafından çalıştırılan sigortalılar için yapılacak ölçümlemede, sigorta primlerine esas tutulacak kazançlar toplamı, aracıya ödenen istihkak tutarı üzerinden, aracının yaptığı işin mahiyetine göre, bu Tüzüğün 36 ncı maddesi uyarınca tespit edilecek işçilik ücreti nispeti esas alınmak suretiyle hesaplanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bina inşaat, tadilat ve tamiratı işlerinde ölçümleme

Madde 27 — Bina inşaat, tadilat ve tamiratında, sigorta primleri hesabında esas tutulacak kazançlar toplamı, maliyetin % 20 si esas alınmak suretiyle bulunur.

Madde 28 — Bina maliyeti, ruhsatnamesinde yazılı bulunan (Ruhsatnamesi yoksa Kurumca tespit ettirilecek olan) yüzölçümü ile metrekare maliyet bedelinin çarpımı suretiyle hesaplanır.

Metrekare maliyet bedeli, her yıl inşaat nevilerine göre, Çalışma ve Bayındırlık Bakanlıklarınca müştereken tespit edilir.

Tespit edilen listede belirtilmemiş olan inşaata ait metrekare maliyet bedeli, listede kayıtlı benzeri bir inşaatın metrekare maliyet bedeli üzerinden hesaplanır.

Başladığı yıl içinde tamamlanmış olan inşaatın maliyetinin hesaplanmasında o yıl için tespit edilen, başladığı yıldan sonraki yıllarda tamamlanmış inşaatın maliyetinin hesabında ise, tamamlandığı yıldan önceki yıla ait metrekare maliyet bedeli esas alınır.

İnşaatın başladığı ve bittiği tarih Kurum veya işveren tarafından bel-

gelenemediği takdirde, ruhsat tarihi işin başlama, kullanma izin tarihi de bitme tarihi sayılır.

Bina tadilat ve tamirâtı işlerinin maliyeti, plân ve projesine, bu belgelerin mevcut olmaması halinde, hacim ve niteliğine göre Kurumca tespit olunur.

Gerekli görüldüğünde tadilat ve tamirat işlerinin maliyetinin tespiti için inceleme de yaptırılabilir.

Madde 29 — Ölçümleme inşaat, tadilat veya tamiratın tamamlanmasından sonra yapılır.

Ancak, bu işlem; zaruret görülen hallerde, inşaat, bu Tüzüğe ekli cetvelde gösterilen durumlara uygun bulunduğu takdirde bu nispetler aynen, uymadığı takdirde ise, yapılmayan kısımlar yapılan kısımlara nispet edilecek bulunacak maliyet esas alınmak suretiyle, inşaatın herhangi bir safhasında da yapılabilir.

Madde 30 — Ölçümlemenin işin devam ettiği sürenin kapsadığı ayların biri veya bir kaçını için yapılması gerektiği takdirde, sigorta primleri hesabında esas tutulacak kazançlar toplamı, bina maliyetinin o aylara isabet eden kısmı üzerinden hesaplanır.

Bu maliyetin ölçümleme yapılacak aylara isabet eden kısmı, maliyetin, inşaatın başlangıç ve bitiş tarihleri arasındaki gün adedine bölünmesi ve böylece bulunacak bir günlük maliyetin, ölçümleme yapılacak aylardaki gün sayısı ile çarpılması suretiyle bulunur.

Inşaatın başlama ve bitme tarihlerinin tespitinde 28 inci maddenin beşinci fıkrası hükmü uygulanır.

Çalışılmadığı bildirilen veya belgelenen süreler, aksi Kurumca tespit olunmadıkça, faaliyet süresinden sayılmaz.

Madde 31 — Bir kanun hükmü gereğince kayıt tutmak zorunluluğunda olan işverenlere ait bina inşaat, tadilat ve tamirâtı işlerinin bölüm veya eklentilerinde iş alan aracının kendi adına çalıştırdığı sigortalıların primlerinin hesabına esas tutulacak kazançlar toplamının ölçümlemesinde :

a) Malzemenin tamamının işveren tarafından temin olunması halinde aracıya ödenen istihkakın % 75 i,

b) Malzemenin tamamının veya bir kısmının aracıya ait olması ve bedelinin kayden tespitinin mümkün bulunmaması halinde, yaptığı işlere karşılık olarak aracıya ödenen istihkakın % 20 si esas alınmak suretiyle hesaplanacak ücret tutarı,

c) Malzeme bedelinin kayden tespitinin mümkün bulunması halinde,

aracıya ödenen istihkak tutarından % 25 nispetinde kâr tenzil edildikten sonra kalandan malzeme bedeli düşölerek bakiyesi,

Sigorta primleri hesabında esas tutulur.

Madde 32 — Bir kanun hükmü gereğince kayıt tutmak zorunluluğunda olan işverenlere ait bina inşaat, tadilât ve tamirâtı işinin kısmen işveren, kısmen de aracı tarafından yapılması halinde :

a) İşverenin yaptığı işler dolayısıyla yapılacak ölçümlemede, bina maliyet bedelinden aracılara ödenen istihkak tutarı düşöldükten sonra kalanı,

b) Aracıların yaptıkları işler dolayısıyla yapılacak ölçümlemede, aracılara ödenen istihkak tutarı,

c) İşveren ve aracı tarafından birlikte yapılan işler dolayısıyla yapılacak ölçümlemede ise, bina maliyet bedeli,

Esas alınmak suretiyle bu Tüzüğün 27, 28, 29, 30 ve 31 inci maddeleri uyarınca işlem yapılır.

Madde 33 — Bu Tüzükte belirtilen usul ve esaslara göre düzenlenip zamanında Kuruma verilen ve muhteviyatı bu Tüzüğün 17 nci veya 19 uncu maddelerinde yazılı kayıtlara uygun bulunan aylık sigorta prim bildirgelerinde gösterilen ücretler tutarı, binanın bu bildirgelerin ilişkin olduğı sürede yapılan kısmının maliyet bedelinin % 14 ünden aşğı olduğı takdirde, Kurumca yaptırılacak inceleme ile tespit olunan ücretler sigorta primleri hesabında esas alınır.

Bina tadilât ve tamirâtı işlerinde yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmaz.

Ancak, Kurumca yaptırılacak inceleme sonunda tespit olunan ücretlerin, 27 nci maddede belirtilen işçilik nispetine göre hesaplanacak ücretler tutarından fazlası nazara alınmaz. Kurumca yaptırılacak inceleme sonunda tespit olunan ücretler, aylık sigorta prim bildirgelerinde gösterilen ücretler tutarından aşğı olduğı takdirde, bildirgelerde yazılı ücretler esas alınır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Devlet, il ve belediyeler ile sermayesinin en az yarısı Devlet, il ve belediyelere ait her çeşit teşekköl ve müesseseler, kamu müesseseleri ve özel kanunlarla kurulan teşekköller tarafından ihale veya emanet suretiyle yaptırılan veya ticaret şirketlerince yaptırılan her türlü işlerde ölçümleme.

Madde 34 — Devlet, il ve belediyeler ile sermayesinin en az yarısı Devlet, il ve belediyelere ait her çeşit teşekkül ve müesseseler, kamu müesseseleri ve özel kanunlarla kurulan teşekküller tarafından ihale veya emanet suretiyle yaptırılan veya ticaret şirketlerince yaptırılan her türlü işlerde, sigorta primleri hesabına esas tutulacak kazançlar toplamı, kesin kabul tarihinden sonra ölçümlenir.

Ancak, ölçümleme işin geçici ve kesin kabul tarihlerinden sonra olmak üzere iki safhada yapılabileceği gibi, gerektiğinde, işin herhangi bir safhasında da yapılabilir.

Madde 35 — Ölçümlemede sigorta primleri hesabına esas tutulacak kazançlar toplamı, ölçümleme devresinde yapılan işlere karşılık olarak ilgili müteahhide ödenmesi gereken istihkak tutarı üzerinden o işe ait işçilik ücreti nispeti esas alınmak suretiyle hesaplanır.

Madde 36 — Sigorta primleri hesabına esas tutulacak kazançlar toplamının ölçümlemesinde çeşitli iş kolları için Çalışma ve Bayındırlık Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak listede gösterilen işçilik ücreti nispetleri esas alınır.

Gerekli görüldükçe anılan Bakanlıklarca müştereken bu listeye yeni iş kolları ilâve edilebilir veya işçilik ücreti nispetlerinde değişiklik yapılabilir.

Listede bulunmayan işkollarına ait işçilik ücreti nispetleri esas işin istihkak veya keşif belgelerine, niteliği itibarıyla istihkak veya keşif evrakı düzenlenmeyen işlerde ise mukaveleye göre Kurum Genel Müdürlüğünce tespit edilir.

Madde 37 — Bir işte veya bir işin bölüm yahut eklentilerinde iş alan aracının kendi adına çalıştırdığı sigortalıların primlerinin hesabına esas tutulacak kazançlar toplamının ölçümlemesinde;

a) Malzemenin tamamının işveren tarafından temin olunması halinde, aracıya ödenen istihkakın % 75 i,

b) Malzemenin bir kısmının veya tamamının aracıya ait olması ve bedelinin kayden tespitinin mümkün bulunmaması halinde, yaptığı işlere karşılık olarak aracıya ödenen istihkak tutarı esas alınmak suretiyle 35 ve 36 ncı maddeler hükümlerine göre hesaplanacak ücret tutarı,

c) Malzeme bedelinin kayden tespitinin mümkün bulunması halinde, aracıya ödenen istihkak tutarından % 25 nispetinde kâr tenzil edildikten sonra kalandan malzeme bedeli düşülerek bakiyesi,

esas tutulur.

Madde 38 — İşin kısmen işveren kısmen de araçlar tarafından yapılması halinde;

a) İşveren yaptığı işler dolayısıyla yapılacak ölçümlemde işin tamamına ait istihkaktan araçlara ödenen istihkak tutarı düşüldükten sonra kalanı,

b) Araçların yaptıkları işler dolayısıyla yapılacak ölçümlemde, araçlara ödenen istihkak,

c) İşveren ve araçlar tarafından birlikte yapılan işlerin tamamı için yapılacak ölçümlemde ise ,asıl işverene ödenmesi gereken istihkak,

Göz önünde tutulmak suretiyle bu Tüzüğün 35, 36, 37 ve 39 uncu maddeleri esaslarına göre işlem yapılır.

Madde 39 — Ölçümlemenin işin devam ettiği sürenin kapsadığı aylardan bir veya birkaçı için yapılması gerektiği takdirde, sigorta primleri hesabına esas tutulacak kazançlar toplamı, müteahhide veya aracıya ödenen istihkakin o aylara isabet eden kısmı üzerinden hesaplanır.

Müteahhide veya aracıya ödenen istihkakın ölçümleme yapılacak aylara isabet eden kısmı, istihkak işin başlangıç ve bitiş tarihleri arasındaki gün adedine bölünmek ve böylece bulunacak bir günlük istihkak tutarı, ölçümleme yapılacak aylardaki gün sayısı ile çarpılmak suretiyle tespit olunur.

Çalışılmadığı bildirilen veya belgelenen süreler, aksi Kurumca tespit edilmedikçe, faaliyet süresinden sayılmaz.

Madde 40 — Bu Tüzükte belirtilen usul ve esaslara göre düzenlenip zamanında Kuruma verilen ve muhteviyatı bu Tüzüğün 17 nci maddesinde yazılı kayıtlara uygun bulunan aylık sigorta prim bildirelerinde gösterilen ücretler tutarı, işverene ödenen istihkakın, bu bildirelerin ilişkin olduğu süreye isabet eden kısmı esas alınmak suretiyle Kurumca hesaplanacak kazançlar toplamının % 70 inden az olduğu takdirde, 36 ncı maddenin son fıkrasında yazılı belgelere dayanılarak, bu mümkün olmadığı takdirde Kurumca uygun görülecek şekilde yaptırılacak inceleme ile tespit edilecek ücretler sigorta primleri hesabında esas alınır.

Ancak, Kurumca yaptırılacak inceleme sonunda tespit olunan ücretlerin, 36 ncı maddeye dayanılarak bulunan o işe ait işçilik nispetine göre hesaplanacak ücretler tutarından fazlası nazara alınmaz Kurumca yaptırılacak inceleme sonunda tespit olunan ücretler, aylık sigorta prim bildirelerinde gösterilen ücretler tutarından aşağı olduğu takdirde, bildirelerde yazılı ücretler esas alınır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Ek prim tahakkuk ettirilecek haller

Madde 41 — Herhangi bir aya ait aylık sigorta prim bildirgesi örneğine uygun olarak ve zamanında Kuruma verilmiş olmakla beraber, o ay için sigortalılara ödenen veya sigortalılarca hakedilen bir kısım ücretlerin bu bildiregelere intikal ettirilmediğinin işyeri defter ve kayıtlarından tespit edilmesi halinde, bu ücretlere ait ek aylık sigorta prim bildiregeler, yapılacak tebliğatı takip eden 15 gün içinde veya haklı bir sebebin varlığı halinde verilecek önel dolmadan, usulüne uygun olarak düzenlenip Kuruma vermek ve 33 ve 40 ıncı maddeler hükümleri saklı kalmak şartıyla, bildiregede kayıtlı ücretler ölçümlemeye esas alınmak suretiyle ek sigorta primi tahakkuk ettirilir.

Kuruma bildirilmediği kayden tespit edilen ücretlere ait ek aylık sigorta prim bildiregeleri, yapılan tebliğatta belirtilen süre içinde verilmezse veya haklı bir sebebe dayanılarak önel istenilmezse, sigorta primleri hesabına esas tutulacak kazançlar tutarı, bu kısmın ikinci, üçüncü ve dördüncü bölümlerinde belirtilen esaslara göre ölçümlenir.

Şukadar ki, istenilen bildiregelerin, ölçümleme suretiyle tahakkuk ettirilen prim borcunun işverene tebliğinden önce Kuruma verilmesi halinde, 33 ve 40 ıncı maddeler hükümleri saklı kalmak şartıyla tahakkuk, bu bildiregeler esas alınmak suretiyle yapılır veya düzeltilir.

Bir işte veya bir işin bölüm veya eklentilerinde iş alan araçılar hakkında da aynı esaslara göre işlem yapılır.

ALTINCI BÖLÜM

Diğer çeşitli işlerde ölçümleme

Madde 42 — Sigorta primlerinin hesabına esas tutulacak kazançlar toplamının ölçümlemesi ile ilgili bölümlerde yer almamış bulunan diğer çeşitli işlerde çalıştırılan sigortalıların prim hesabına esas tutulacak kazançlar toplamı, yapılan işin niteliği ve hacmi gözönünde bulundurularak resmî daire, müessese veya teşekküllerden alınacak bilgiye göre, mümkün olmaması halinde Kurumca yaptırılacak inceleme ile tespit olunur.

YEDİNCİ BÖLÜM

Ortak hükümler

Madde 43 — Bu Tüzükte belirtilen usul ve esaslara göre düzenlenip Kuruma zamanında verilmemiş olmakla beraber, ölçümleme suretiyle bu-

lunan kazançlar üzerinden hesaplanan prim borcunun işverene tebliğinden önce verilen ve muhteviyatının doğru olduğu anlaşılan aylık sigorta prim bildirgelerinde yazılı ücret tutarı, 33 ve 40 ıncı maddeler hükümleri saklı kalmak şartıyla yapılacak ölçümlemede esas alınır.

Madde 44 — Sigorta primleri hesabına esas tutulacak aylık kazançlar toplamının ölçümleme suretiyle tespitinde aylar 30 gün itibar olunur.

Madde 45 — Kayden tespit olunan veya Kuruma verilen aylık sigorta prim bildirgelerinde yahut üç aylık sigorta prim bordrolarında kayıtlı bulunan ücretler tutarı, o süre için ölçümleme suretiyle bulunacak kazançlar tutarından fazla ise, bunlardan en yüksek ücret tutarını göstereni ölçümlemede esas alınır.

Madde 46 — Bu Tüzüğün 33 ve 40 ıncı maddelerine göre, Kurumca yaptırılacak inceleme suretiyle tespit olunan ücretler üzerinden sigorta primlerinin tahakkuk ettirildiği süre için, ayrıca sigorta primlerine esas tutulacak kazançlar toplamının hesaplanması cihetine gidilmez.

Madde 47 — Sigorta primleri hesabına esas tutulan kazançlar toplamının, ölçümleme suretiyle hesap edildiği süre için, örneğine uygun olarak verilmiş aylık sigorta prim bildirgeleri varsa, bu bildirgelerde kayıtlı ücretler tutarı, ölçümleme suretiyle bulunacak ücretler tutarından düşülür ve sigorta primleri, kalan miktar üzerinden hesaplanır.

Madde 48 — Aynı işverene ait ve aynı tehlike sınıf ve derecesinde bulunan iş veya işyerleri ile ilgili defter veya kayıtların müştereken tutulmuş olması ve bu defter veya kayıtların, her iş veya işyeri için ayrı ayrı verilmiş olan aylık sigorta prim bildirgelerinde yazılı kazançlar toplamı ile denk olması halinde, iş veya işyeri kayıtlarının verilen aylık sigorta prim bildirgelerinde yazılı olanları doğrulayıcı nitelikte olduğu kabul edilir.

Madde 49 — İşveren, usul ve esasına uygun olarak düzenlenip Kuruma verilen aylık sigorta prim bildirgelerinde yazılı olanları doğrulayıcı nitelikte olan, gerek kendisine gerekse aracıya ait defter veya kayıtları, sigorta primlerinin tahsilinin tabi olduğu zamanaşımı süresince talep halinde Kurumun teftişe yetkili memurlarına göstermekle yükümlüdür.

Şu kadar ki, araçların da kendilerine ait defter veya kayıtların incelenmesini Kurumdan istemeleri halinde, bu istek yerine getirilir.

İşverenin, Kurumca veya Kurumun teftişe yetkili memurlarınca yapılacak 15 gün süreli bildiriye ve haklı bir sebep ileri sürmesi halinde verilecek önele rağmen, bu süreler içinde defter veya kayıtları göstermemesi

halinde, bunlar sonradan gösterilmek istenilse bile bu istek dikkate alınmaz.

Defter ve kayıtların gösterileceği veya gösterilemeyeceği yahut mevcut olmadığı işverence yazılı olarak bildirildiği veya bir tutanakla tespit edildiği hallerde bunların gösterilmesi hususunda ayrıca 15 günlük süreli tebligat yapılmaz.

Madde 50 — 28, 33, 40 ve 42 nci maddelerde belirtilen incelemeler, Kurumca uygun görülecek şekilde yaptırılabilceği gibi, işin niteliğine göre Kurum mensuplarından veya hariçten 2 teknik eleman ile Kurumun teftişe yetkili bir memurunun katılacağı 3 kişilik bir Kurula da yaptırılabilir.

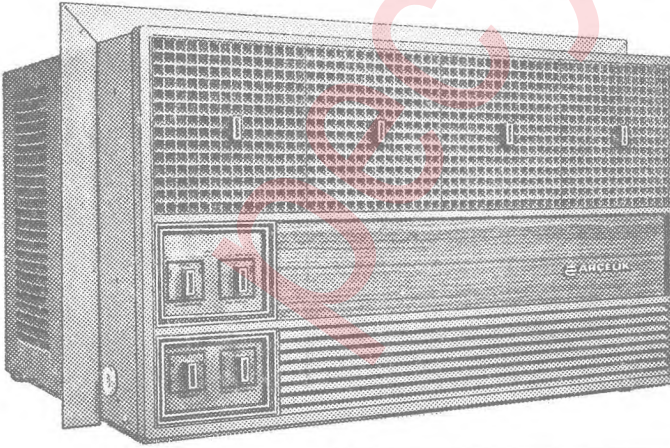
Madde 51 — Yaptırılacak incelemeler dolayısıyla ödenmesi gereken harcamalar Kurumca karşılanır.

Madde 52 — İşverenlerin özel istekleri, zamanaşımının söz konusu olduğu hallerde nazara alınmaz.

(Devamı gelecek sayıda)

sıcaktan bunalmadan yaşayın...

EVLER, BÜROLAR, OTELLER, HASTANELER,
OKULLAR, MAĞAZALAR, GAZİNOLAR
VE BENZERİ YERLER İÇİN
GEREKLİ HAVA SOĞUTUCU HİZMETİNİZDE!

ARÇELİK KLİMA CİHAZI

- İçerdeki sıcak havayı istenilen derecede otomatik olarak soğutur
- Odadaki nem fazlasını alarak insanın bunalmasını önler, gevkle çalışmasını ve serinleyerek rahat etmesini sağlar
- Sürekli olarak odanın havasını tazeler
- Cam açmaya ihtiyaç olmadığından daha sakın ve daha temiz bir yaşama ortamı sağlar
- Güzel görünüşü ile odanın dekorunu tamamlar

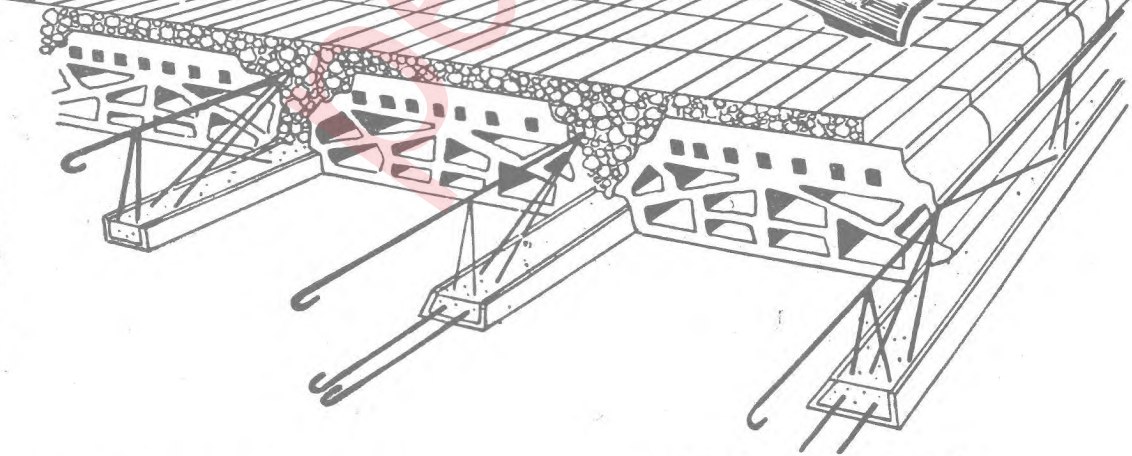
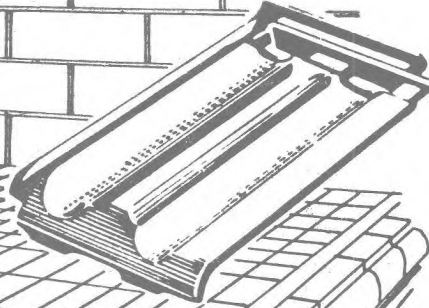
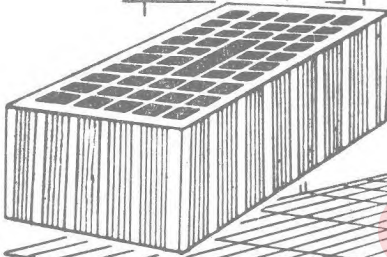
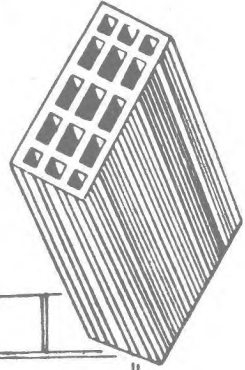
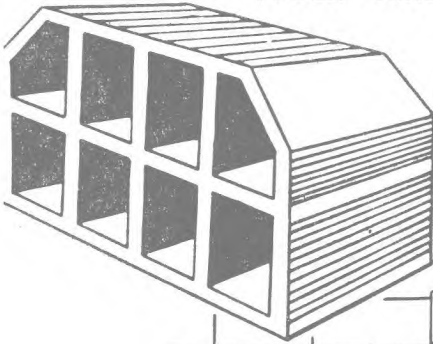
MONTAJ,
SERVİS
TEŞKİLATIMIZ
TARAFINDAN
PARASIZ
YAPILIR

ARÇELİK klîma cihazı

SERİN HAVA... TEMİZ HAVA

TUĞLA - KİREMİT ve ASMOLEN FABRİKALARI

İSTANBUL SATIŞ BÜROSU

Necatibey Cad. Arhan

Fındıklı - İstanbul

Tel: 49 58 02 - 44 81 29

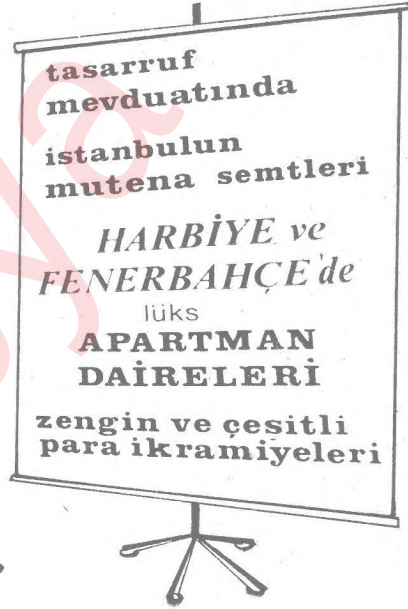
KADIKÖY SATIŞ BÜROSU

MühürdarFuat Bey Sokak

Talas İş Hanı kat 1 Kadıköy - İstanbul

Tel: 36 13 42 - 36 48 98

istikbaldeki emniyetiniz tasarrufunuzdur

kuruluş 1946

sermayesi 80.000.000 Tl.

PARANIZIN İSTİKBALİNİZİN İŞİNİZİN GARANTİSİ

GARANTİ BANKASI

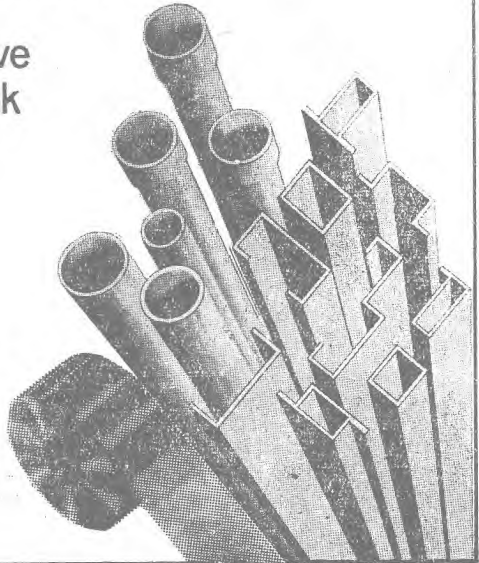

Borusan mamulleri dış pazarlarda

1971 de 6 yabancı
ülkede bütün Avrupa
mamulleri ile
boy ölçüştük ve
başarı kazandık

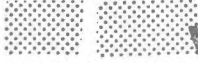
BS **BORUSAN**
BORU SANAYİİ ANONİM ŞİRKETİ
İSTANBUL
1958

ARSLAN

tek

veya

BLOK

• yapı tuğlası

• ateş tuğlası

ateş harçları

izolasyon tuğlası

EYÜP — İSTANBUL

Fab. : 23 22 10

Mz. : 44 30 40

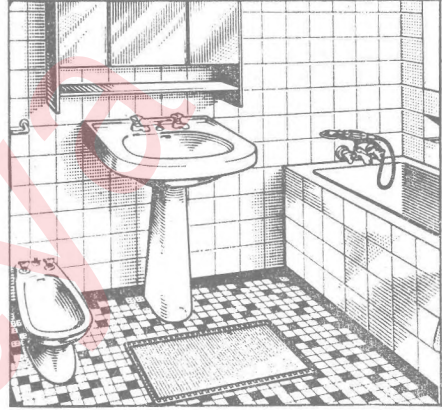

22

St

eşsiz kalite eşsiz güzellik

İşte Çanakkale Seramik Fayanslarına
dünya çapında ün kazandıran iki özellik.

KŞ

Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş.

Karaköy, Tersane Caddesi, Hediye Sokak No. 4-6
Tel.: 49 19 90 - 49 74 76

Başlıca Mamulleri:

FAYANS
KAROSERAMİK
KAROMOZAİK
İZOLÂTÖR
ELEKTROPORSELEN

BUGÜNÜN
KÜÇÜKLERİ
YARININ
BÜYÜKLERİDİR

ÇOCUKLARINIZI
TASARRUFA
ALİŞTİRİNİZ

T.C.ZİRAAT BANKASI

HOS BAC

**ŞARAP
SANAYİNDE
KALİTE ve NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE**

**TEKEL
SUNAR**

